

Večer Jaroslava Mosteckého

Česká scifistická scéna přišla dne 13. prosince 2020 o svoji hvězdnou stálici – Jaroslava Mosteckého. Jarek, „Harry“ či „Mosták“, jak zněly jeho nicky mezi scifisty a trampy, byl vynikajícím spisovatelem, rozeným bavičem a vůbec báječným kamarádem. Covidová omezení zabránila jeho přátelům, kamarádům a literárním příznivcům, aby se s ním důstojně rozloučili. Umožnil to až ve středu 29. září, výroční den jeho narozenin, vzpomínkový večer nazvaný příhodně podle Jarkovy úspěšné prvotiny *Jdi a přines hlavu krále*.

Akci přichystaly společně téměř legendární šumperský sci-fi klub Robot, Městská knihovna T. G. Masaryka v Šumperku a Město Šumperk; vždyť zde Jarek žil a působil dlouhá léta. Vzpomínkové setkání na oblíbeného spisovatele se uskutečnilo v přednáškovém sále městské knihovny plném návštěvníků. Těžko si představit příhodnější a důstojnější místo, tím spíše, že šumperská knihovna patří mezi nejlepší jak vybavením, tak svým knižním fondem.

Výrazná zásluha na pamětním večeru, jeho koncepci, organizaci a dramaturgii patří dřívějšímu předsedovi ČS Fandomu Josefu Vašátovi a zasloužilému organizátorovi a propagátorovi fantastiky Petru Konupčíkovi, který se také úspěšně ujal role moderátora. Působivou náladu v poeticky folkovém stylu dodal písničkář, hudebník a spisovatel Miroslav Kobza se svými autorskými skladbami a kytarou.

Zavzpomínali Jarkovi přátelé a zábřežští rodáci. Pepa Vašát, který kdysi přivedl Jarka mezi šumperské scifisty, mimo jiné připomněl jeho literární začátky, ke kterým mu svou nemalou podporou napomohl, a vydávání raných (a výborných) Mosteckého povídek v šumperském fanzinu *Knihovnička Vakukoku* Pavlem Krajíčkem. Milan „Jelen“ Hanuš zmínil v perfektním stylu stand-up komika žertovné historky ze společ-

ných trampských výprav. Vzpomínání přece nemusí být jenom nostalgické, a Jarek disponoval velmi svébytným a silným smyslem pro humor.

K přiblížení tvůrčího profilu Jaroslava Mosteckého, člena Obce spisovatelů ČR, přispělo shrnutí jeho literárního díla, které se stalo vzorem pro českou historickou fantasy a vydobylo si uznání také u subžánru hororu. S Jarkovou tvorbou seznámila účastníky večera především přehledná a informačně hutná výstava, připravená Josefem Vašátem. Nebyly opomenuty ani povídkové prvotiny, ani prózy, které již nestačil dokončit. Tyto komplexní a esteticky utříděné podklady by se mohly stát malou putovní expozicí nejen v rámci fandomu.

Plastický obraz literárního odkazu Jaroslava Mosteckého získali diváci díky čteným ukázkám z jeho textů. S citem k tištěným předlohám je přednesl Alexandr Stankuš z Divadelního studia D123 při Divadle Šumperk. Slavnostní, ale posmutnělou tečku k Mostákově památce přineslo

pokračování na str. 7

Obsah

Večer Jaroslava Mosteckého	1	Susanna Clarková: Piranesi	19
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Velké závody	21
Hvězdný bulvár	3	Sen o pouštní planetě	22
Ted Chiang: Příběhy vašeho života	8	Tajemná krabice v Lánech	24
Ben H. Winters: Ztrápený svět	9	Vrstva ticha (Mycelium #6)	25
Výstava věnovaná dílu P. K. Dicka	10	Andy Weir: Spasitel	26
O svátcích a „svátcích“	11	Časem s vědou – leden	27
Nekonečná trpělivost knih	13	Mýtus deseti procent	28
Nic nevyjde podle plánu	14	Tenkrát v Hollywoodu	29
Kompletní výsledky CKČ 2020-21	15	O Stříbřitělesklých halmochron	32

PF 2020

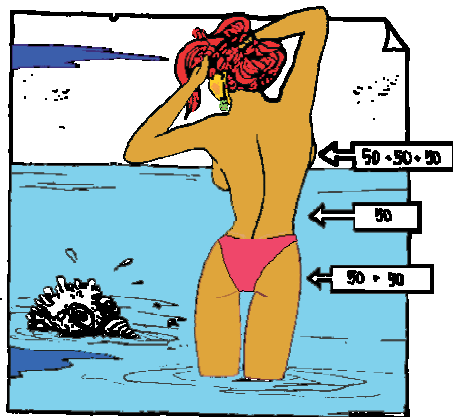
PF 2021

PF 2022

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Ani jsme se nenadáli a máme tu zase půlkulaté výročí, 350. Interkom je tady, ne-dá mi to a vytáhnu zase naše sexistické logo použité tuším poprvé v čísle 50. To, že bychom vycházeli ještě do čísla 150, bylo myšleno jako vtip dokonce dvojité, pochopili byste jej lépe, kdyby se naše kráska otočila.

Toto číslo je výjimečné také tím, že v něm najdete přílohu s kompletními výsledky letošního ročníku ceny Karla Čapka (2020-21) i s obálkou ještě nedistribuívaného Mloka 2021. Protože je zároveň lednové, můžete si s minimem distribučních problémů předplatit celý ročník 2022.

V tomto omezeném prostoru si ještě dovoluji upozornit na recenze knižní i filmové Ondřeje Neffa na straně 8, 22 a 26 a přetiskujeme také jeden jeho fejeton. Fejetony ostatně přispěl i další význačný fanoušek SF ze staré školy Jaroslav Veis, který přichází s originálním vysvětlením posledních událostí v Lánech.

Františka Vrbenská nám na straně 1 referuje o Večeru Jarka Mosteckého, který uspořádali šumperští fanoušci ve spolupráci s městskými institucemi, ale nevznikl by bez práce a snahy Pepy Vašáta. Nepřehlédněte rovněž dvě pozoruhodné recenze Jirky Grunta a čtenářské dojmy z posledního (zatím vydaného) Mycelia od Járy Míkovce. Vědecká rubrika a Třeštění letitého popularizátora Františka Houdka je pro jeho spolehlivost asi už zbytečně připomínat. Ivo Fencel v místech tradičně věnovaných SF filmu podrobně rozebírá knihu Quentina Tarantina Tenkrát v Hollywoodu, nejde si ce o SF a vlastně ani film, obojího se to ale úzce dotýká. Britská konzerva se tentokrát věnuje (velmi případně) slavení Vánoc.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné, **ZMĚNA**

Každý rok mě udivují fanoušci, kteří se ptají na výši předplatného, říkám si, že když je stejné od roku 2014, že už si mohli všimnout. Ale nejsem o moc lepší, já zase byl líný sledovat výdaje, protože díky našim sponzorům nebyly ztráty příliš bolestivé, nyní to ale vede k tomu, že nově odhadnuté předplatné se nezvýší o tradičních padesát korun, ale hned na 400 Kč (slovy čtyři stovky).

Zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR použijte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod).

Pokud jste tak ještě neučinili, pošlete 400 Kč (respektive 16 euro, nebo podle momentálního kurzu), nebo můžete předplatné poslat složenkou na **mé jméno** a adresu redakce (je v tiráži :-). Kdo již stihl poslat předplatné na rok 2022 v minulé výši, nemusí nic doplácet, taková aktivita musí být alespoň občas odměněna.

Nejste-li si jisti, kdy jste platili naposledy, podívejte se na adresní štítek tohoto IK. V závorce najdete číslo posledního ročníku (většina tam najde (1) jako 2021), který máte uhrazený. V případě, že za jménem žádné číslo nemáte, pak nejen že je vše OK, ale máte už zaplacený i rok 2022.

ZR

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 1/2022 (350)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek, Michaela a Dagmar

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Jiří Grunt, Petr Holan, František Houdek, Vilma Kadlečková, Petr Kaufner, Jára Míkovce, Pavel Mikuláščík, Ondřej Neff, Pavel Poláček, Petr Pavelko, Zdeněk Rampas, Petr Svoreň, jr., Jaroslav Veis, Františka Vrbenská

Fotografie

Ondřej Neff, Pavel Poláček, Josef Vašát

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, Petr Habala, Jan Haberle, Jan Poláček, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 15. 12. 2021

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Žena říká, že dcery popisují zvířátka v lese až moc dopodrobná. Prý není podstatné, jaké se k nim hodí víno. **Shaag**

V rámci Green Dealu se uvědomělým občanům doporučuje kupovat auta pouze s certifikací Greta Thunbergové. Poznáte je podle písmen „GT“ v typu vozu. **CHROCHTADLO**

Polsko, to je ještě normální země. Když lidé vidí dva chlapy s kočárkem, vědí, že to jsou zloději kovů.

Krystyna Pawłowiczová – polská ústavní soudkyně

Čím více antivaxerů, tím méně antivaxerů.

CAIDEL

◆ ◆ ◆
● 10. listopadu vyšla v Deníku N recenze filmu *Eternals* s podtitulem *Nadčasová hrdinová pro ryze současnou „woke“ dobu*, ve které si Ivan Adamovič dovolil neprojevit dostatečné nadšení. Bylo pak zábavné na FB sledovat Jirku Procházku, pozor, bez W, člena Výkonné rady ve společnosti PROUD – Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, poradenského psychologa ve společnosti Centrum psychologicko-sociálního poradenství, absolventa oboru Studia genderu a sexuality na Fakultě humanitních studií UK Praha, jak hájí film, kde je družina superhrdinských dobrodruhů vybrána ne podle toho, co kdo umí, ale tak, aby pokryla všechny rasy, zdravotní postižení a úchyly (nadsazují, ale jen trochu). Marvelovské adaptace superhrdinských komiksů mě spíše nudí, tak jsem se zamyslel nad SF, ve které žijeme nyní, a nad budoucností dotyčného Jirky v ní. Možná si myslí, že jej čeká budoucnost genderového manažera pro diverzitu a rasovou rovnoprávnost v nějakém nadnárodním korporátu, ale také se může dočkat nemilého překvapení. Řízené chudnutí společnosti v zájmu planety povede brzy k tomu, že firmy budou časem tahle parazitická místa likvidovat a univerzity rušit fakulty generující budoucí zájemce o ně. Může to dojít až tak daleko, že se peníze začnou přesunovat k lidem, kteří něco dělají rukama, už dnes dám instalatérovi za dvě hodiny asi tolik, kolik vydělám za den. A pokud by následkem pandemie, jak píše Niall Ferguson na serveru Bloomberg, došlo k likvidaci nebo podstatnému omezení procesu globalizace, může se stát, že i Marvel omezí svou woke podlézavost a bude muset dbát na mínění svých většinových diváků.

● 11. listopadu nám Jirka Grunt posílá recenzi sci-fi detektivky *Na odvrácené straně*, vyšla už v minulém čísle. Monika Slíva dovolila přetisknout ze Sardenu Vilmin Nedělník, vizte stranu 13, a Radek Dojiva píše, že se projekt Bradbu-

ryho stín zase o kousek pohnul. A koukám, že bylo Martina, to jsem zase zapomněl popřát spoustě lidí.

● 12. listopadu se ozvala Inka Hanušová, že už jsme se dlouho neviděli, takže brzy riskneme VUMSácký večírek...

● 13. listopadu referuje Jirka Grunt, že přečetl „Barvy černobílého světa“ od Antonína K. K. Kudláče, ale recenze je nejistá.

● 14. listopadu jsou konečně hotové podklady pro tisk knihy Kaleidoskop šátků, do kterého mě uvtřala Jolana Tichá, ale vlastně jí musím poděkovat za zajímavou zkušenost ☺

● 15. listopadu vyrazíme s Michaelou do Smíchovské knihovny na pořad *Autoři fantastiky a jejich fantastické audioknihy*. Dorazili jsme o čtvrt hodinu dřív, ale nebyli jsme tam první, rozhlížel jsem se po Milovi Lincovi, ale zdá se, že takových šikovných knihovníků je víc a pořádal to nějaký prokazatelně jiný mládenec. Prohlížel jsem si vystavenou fantastiku a vyslechl kus rozhovoru dvou chlapíků, kteří budili dojem, že se fantastikou zabývají trochu profesionálně, možná recenzenti, nebo něco s audioknihami. Jeden druhému sděloval své překvapení z toho, jak si pohodově počítal v posledním románu Ondřeje Neffa Ultimus, přesto, že jej předchází pověst nenávidného konzervativního pamfletu proti současnému pokrokovému diskurzu. Dělá si tam sice legraci z aktivizmu, ale je to vtipné a čte se to s chutí, zakončil...

Pak dorazil Franta Kotleta, ale usadil se v poslední řadě, takže vše bude na v programu uvedených děvčatech Míše Merglové a Kristýně Sněgoňové, které se také mezitím objevily a připojily se k mladému muži, ze kterého se vyklubal Lukáš Vavrečka, moderátor pořadu. Na poslední chvíli, jen s asi deseti minutovým zpožděním, dorazila Vilma a po ní ještě Honza Vavrečka, jr.

Říkal jsem si, o čem budou Míša a Kristýna mluvit, když morbidní obezitu Franty Kotlety důkladně probraly na Světě knihy a ComicConu, dotyčný je navíc v sále a prostým porovnáním by bylo zřejmé, že opravdu, ale opravdu poněkud nadsazují. Tento pořad ale nebyla jejich obvyklá improvizace, nýbrž řízená beseda s perfektně připraveným moderátorem, který se audioknihami zabývá i profesionálně. Zde drobná ukázka:

Lukáš Vavrečka: Jaké pocity ve vás vyvolala skutečnost, že podle vašeho textu vznikne audiokniha?

Míša Merglová: U své prvotiny jsem si nebyla jistá, že ji vůbec bude někdo číst, a když jsem se dověděla, že za to někdo dokonce dostane peníze, byla jsem nadšená.

I Honza Vaněk, jr. pořad, potom co pohaněl prostředí knihovny, ocenil slovy: Pořad sám byl nadstandardně dobrý, to se musí zejména Vavrečkovi nechat.

● **16. listopadu** se dovidám, že Piráti půjdou do vlády. Že by o nich platilo totéž, co před volbami říkal Matyáš Zrno o TOP-kářích? Tedy že členská základna je celkem normální, jen ti, co se v dnešní době prodrali do čela, působí jako banda levičáckých pomatenců vhodných tak jedině k vystavování v europarlamentu.

● **17. listopadu** blahopřejeme k narozeninám naší čtenářce spisovatelce Sanče Fülle a já slavím státní svátek prací na knize ve prospěch ztracených a opuštěných koček.

Celý týden si nacvičuju, že se naučím říkat NE, a jak je důležité být v tom principiální a hlavně nepřipouštět výjimky. A pak mi zavolá slečna z dobročinného projektu pro opuštěné kočky a už o nich sází knihu, přitom bych ty roznašečky toxoplazmózy nepustil přes práh. A když už jsem ten večer udělal jednu výjimku, tak jsem hned Ince slíbil, že vydám sbírku jejich povídek. Ale to je samozřejmě něco jiného, je to přece scifistka ještě z dinosaurů dob. Ale od zítra už budu nesmlouvavě nesmiřitelný.

● **18. listopadu** vyrážíme do hospody o něco dříve, a tak se na nás dostalo něco z poledního výběru, já si dal výběrnou gulášovku a krutí stehno se špenátem a bramborovým knedlíkem. Nepovedená svatomartinská husa odpuštěna, dnes to bylo excelentní. Po třech týdnech poprvé přítomný Pavel Březina líčí, jak skoro celou jejich rodinu potrefil kovid, dokonce na něj zemřel jeho (starý a i jinak nemocný) tchán, shodou okolností v den, kdy zemřel i ten náš (a také Miro Žbírka). Inu Čoboly to prebolí a nás také musí.

Franta píše článek o zaměřování lodních děl, tak jsme se zase dověděli několik podrobností z analogových časů a pak Míša s Pavlem Březinou probrala střešní fotovoltaiku.

Pak Pagi a Richard Šusta našli brašničku s mobilem, v němž poznali Frantův, volat Frantovi bylo zbytečné, ale v mobilu bylo číslo na Lindu, ta se chvíli divila, že ji volá Franta stojící vedle ní, a tak si pak udělal ještě jednu procházku, my už na něj ale nečekali a vydali se i s Dagmar domů.

Mezitím v LA na 4395. (mimořádně jen virtuální) schůzce *Los Angeles Science Fantasy Society* (LASFS), kterou založil Forrest J. Ackerman v roce 1934 (v 7:45 hodin standardního pacifického času, v Evropě 19. listopadu 04:45 a v Pekingu 19. listopadu v 11:45), proběhla přednáška Jardy Olši, jr. o zapomenutém sci-fi spisovateli Miloslavu Breuerovi. Plné znění prezentace bude živě na největším americkém conu západního pobřeží LosCon.

● **19. listopadu** píše Doktor o Fénixu: *Zdravím, jak určitě víte, tak na hromadné akce, tedy i Fénixcon, je v současnosti dovo-*

len vstup pouze očkovaným nebo lidem, kteří prodělali COVID. Takže bych potřeboval vědět, komu současná opatření nedovolují se zúčastnit Fénixconu. V případě zaplaceného ubytování se bude vracet 100 procent částky. Ale potřeboval bych to vědět do konce tohoto týdne.

Alžběta a Eliška Mosteckých přebírají Jarkovo starostenské čestné uznání

Já dokončuju knihu o kočkách, našel jsem si na FB editorku, a koukám, že je to také kočka ☺

● **20. listopadu** Pagi shání údaje o autorech CKČ pro blížící se vyhlášení vítězů, tak si píšu s Pepou Vašátem o Elišce Mostecké. Při té příležitosti jsem se dověděl, že v článku o Večeru Jarka Mosteckého zmizela věta o výstavě na šesti panelech, kterou Pepa připravil. Doporučil bych mu, aby v tom nehledal zlou vůli, jako obvykle je pravděpodobnější směs lemplovství a nepozornosti. Pokusíme se to

alespoň v Interkomu napravit.

● **21. listopadu** jde minulý IK do tisku a Ondřej Neff posílá recenzi Spasitele, abych začal pracovat na dalším čísle.

● **23. listopadu** probírám s Pepou Pecinovským jeho román *Mirzova víze*.

● **24. listopadu** tiskárna hlásí, že Kaleidoskop šátků je vytištěn. Na Akontext je spoleh (a taky jsou hodně rychlí).

Vpodvečer vyrážíme do KJV na přednášku Mirka Houšky „*Kde jsou pohřbeny lebky českých pánů?*“

V pondělí 21. 6. 1621 bylo na Staroměstském náměstí v Praze popraveno 27 vůdců českého stavovského povstání, známých jako „27 českých pánů“. Hlavy části z nich byly pro výstrahu vystaveny v železných koších na Staroměstské mostecké věži. V listopadu roku 1631 obsadila Prahu saská armáda. Společně s ní přišla řada pobělohorských exulantů, kteří lebky svých příbuzných a přátel z věže sňali a 30. 11. 1631 pohřbili na tajném místě. Při příležitosti 590. výročí této události, na schůzi KJV, bude toto místo (na cca 93%) odhaleno.

Sešlo se nás 2x7 statečných, ono už v autobusu a metru se mi to zdálo méně obsazené.

S Filipem a děvčaty jsme se dohodli, že se po Fénixu sejdem u nás na hrací večer, když pozdě jako obvykle dorazil Honza Vaněk, jr., dověděl se to i on. Po delší době se na klubu ukázal Pavel Nosek, litoval, že nemohl přijít na minulou přednášku Ondřeje Neffa.

Nemocného předsedu Richarda v řízení schůzky zastoupil Leonid Křížek. Aby se poradil, co s lanovím na další Hornblowerovské obálce, přišel i Milan Fibiger.

● **25. listopadu** vyměňujeme okna a tak vynecháváme Břežanku, byť s temným tušením, že už se tam letos nepodíváme. Odpoledne zjišťujeme, že vláda vyhlásila stav nouze, čekal jsem jej tedy až v pátek s účinností od pondělí, ale zdá se, že už hoří. Doktor píše o ohrožení Fénixconu a o podmínkách přístupu na něj.

● **26. listopadu** ráno kopíruju na NYX Doktorovu výzvu ohledně Fénixu. Pišu Jirkovi Doležalovi, zda pojedeme do Brna, pojedeme-li, spolu, a mezitím si s Michaelou přehráváme psychodrama „zpovykaní Pražáci stojí v Brně před Hlavním nádražím a pokouší se koupit jízdenku na šalinu“. A věřte, že to není jednoduché, SMS zdá se, nezaplatíte bez instalace apky, automat na jízdenky vám zase neprozradí, jakou si máte koupit k hotelu Vista. Optimisticky vypadala platba kartou pomocí jakéhosi přístrojku až v šalině. Dřív než jsme si začali zoufat, napsal Jirka, že jede a že nás naloží. Ale už večer přichází z Brna očekávatelná zpráva: *Zdravím všechny milovníky fantastiky, ač je mi to velice líto, vzhledem k aktuální situaci kolem COVIDu, hrozícímu nebezpečí dalšího zpříšňování a konečně malému počtu zájemců, jsme nuceni Fénixcon přesunout na jiný termín. Ten bude v plánu na jarní termín – duben, či květen. A samozřejmě v prosinci bude v plánu i klasický další ročník.*

● **27. listopadu** pišu mail do ABB, že letos svou cenu zase nepředají. Ale pozitivně, dnes má narozeniny náš přispěvatel Ivan Adamovič, blahopřejeme.

● **28. listopadu** pišu Jiřímu Dědečkovi, šéfovi PEN klubu, o Fénixconu, kde měla mít premiéru většina přednášek, které jsem slíbil na Čapkovskou konferenci. A zda by nebylo lepší netrvat na lednovém termínu.

● **29. listopadu** dostávám dva maily, první, že se mohu očkovat třetí dávkou, a druhý, že mám zítra rezervaci v půl třetí. Michaela totiž zjistila, že systém byl otevřen už několik hodin před půlnocí, asi aby se otestoval ☺

Mistopředseda Pirátů Martin Bouchi Kučera v pondělí oznámil rezignaci na všechny vnitrostranické funkce. Zdá se, že byl pro ten spolek příliš přičetný.

● **30. listopadu** jsme před druhou odpolední vyrazili pro třetí dávku vakcíny. Michaela vybrala už v neděli odpoledne, když zjistila, že rezervace jsou asi ve zkušebním režimu spuštěny dřív, Polikliniku Prahy 7. Zvolila si čas ve 14:30, já o 15 minut později. Dorazili jsme vzhně o čtvrt hodinu dříve, dole na recepci na formulář velikosti A4 znovu vyplnili všechny údaje, na základě kterých jsme byli zaregistrováni, a vyjeli do druhého patra. Čekárnu plnil houf tak do dvaceti lidí, z nichž někteří byli objednáni také na půl třetí, všichni stejně jako my nabalení jak pumpy, šatna nikde žádná. Nervózní atmosféru rychle rozehnal doktor či zdravotní bratr, buď Ondřej Hejma na brigádě nebo jeho dvojník. Všem sebral vyplněná lejstra, ani průkazku pojištěnce nechtěl vidět, pak zmizel v sousední místnosti a za chvíli zavolal: „Na třetí dávku...“ Nacpali jsme se do místnůstky tak tři na tři metry, kde vedle tří sester bylo v různé fázi procesu odkabátování a opichání asi šest klientů (ne všichni na třetí dávku), z nichž se někteří stejnými dveřmi pokoušeli dostat zase ven. Dvě krajní sestry volaly „na třetí dávku“, tak jsme se k nim přitočili a za 15 vteřin bylo hotovo. Já byl dokonce obslužen vestoje. Moje sestra hned vpich přelepila, ta Mišina jí dala tampón, ať si jej na místě chvíli drží. Asi jako jediní jsme si v už skoro prázdné čekárně sedli, chvíli čekali a pak se soukali do kabátů. Na chodníku před poliklinikou jsme se ocitli zhruba v době, kdy měla Miša přijít na řadu. Se slzou v oku jsme vzpomněli na svou letní první dávku, kdy mě vojanda postavila

do latě, protože jsem byl o půl metru blíž ke čtyři metry vzdálenému očkovacímu stolku a židli, než nařizovala tečka na podlaže. Na druhou stranu tímhle způsobem by se asi opravdu podařilo naočkovat milión lidí za týden (a to myslím jen v této jedné ambulanci :-). Doma jsme pak zjistili, že už čtvrt hodinu po očkování dorazil mail, že si můžeme stáhnout certifikát o aplikaci třetí dávky. Prostě to asi funguje... V dalším mailu byl také Františčin text o Mostákově, asi jste si jej všimli na straně 1.

● **1. prosince** Pepa Vašát posílá foto k Františčině reportáži, a dostávám zprávu, že Britská konzerva už také chystá svůj text, je čas začít pracovat na lednovém čísle.

● **2. prosince** navštěvujeme našeho statečného zubaře (očkovánec i prodělanec) a už pak nemáme sil Na Břežanku. Interkom dorazil ke čtenářům a ti začali posílat předplatné, v nevyhlášené soutěži o prvního plátce zvítězili: Pavel Hrubý, Patrik Kříž a Ondřej Šefčík, až k soutěži vymyslíme ceny (a nastanou normálnější časy), budu jim muset odměnu nějak předat.

● **3. prosince** jsme místo Fénixconu uspořádali malé setkání SF klubu BC v jeho historickém složení z doby VÚMSu (Výzkumného ústavu matematických strojů Vokovice). První dorazili Hraníčkovi, Toshiko mi pak prozradila, že Ivan už měl společenský absták, a skutečně, zazvonili přesně ve čtyři, jak bylo na pozvánce. Později se přiloudali i Petra a Inka Hanušovi, ale zpoždění nevadilo, během asi devíti hodin jsme si stihli říci mnohé, jen na účel, no spíše záminku schůzky, totiž vydání Inčiných povídek, jsme nějak pozapomněli.

V ten den také vyšel článek Borise Hokra *Indiánská fantasy, která rozhořela debaty, kdo a o čem může psát*. Vlastně smutný příběh o americké revoluci požírající své děti. Rebecca Roanhorse, po matce poloviční indiánka, se dověděla, že není dost Navah, aby o nich mohla psát, že je stejným zlem, jako když o kultuře Navahů píší anglosaští autoři, neboť se dopouští podobných urážek a znesvěcení. Vysloužila si dokonce označení „scifistická Elisabeth Warrenová“ – po demokratické politice, která si neoprávněně přivlastňovala indiánské kořeny.

Boris ale končí optimisticky: *Zatímco staří (věkem stejně jako duchem) rudí muži dál křičí na mraky, Rebecca Roanhorse se stihla prosadit nejen jako autorka vlastních románů (nominaci na Huga si vysloužila i její zatím poslední kniha Black Sun z předkolumbovské Ameriky), ale i příspěvků do světa Star Wars nebo komiksů pro Marvel.*

Mně přijde zajímavé, že doposud dle Borise na mraky křičeli jen staří bílí (heterosexuální cis) muži, když nedokázali pochopit železnou logiku pokroku a tvrdili, že dobrá SF není totéž co afirmativní akce nebo coming out. Více <https://art.ceskatelevize.cz/inside/indianska-fantasy-ktara-rozhořela-debaty-kdo-a-o-čem-muze-psat-MQrLo>

● **4. prosince** sledujeme online Fénixcon a vyhlášení výsledků a vítězů CKČ. Nejprve Roman „Doktor“ Hruška, Jakub „Arathan“ Slabák a Pavel „Tarzan“ Mikuláščík zahájili virtuální Parcon/Fénixcon, bohužel už druhý takový, přesto se nechtějí svého tradičního mikulášského termínu z nejrůznějších důvodů vzdát, nicméně slíbili dubnovou (já bych se přimlouval spíše za květnovou) náhradu. Protože do poslední chvíle doufali, že se budou conat, nepřipravili žádný náhradní program a „pouze“ promítli příspěvky potenciálních účastníků, ani těch

nebylo na poslední chvíli příliš, tedy přesně dva, zdravici virtuálním divákům přednesl A. S. Pergil a svůj filmík promítlo na kladatelství Fortna. Více na stránkách 15 až 18.

● **5. prosince** mi Pavel Mikuláščík přeposílá další dopis z info@fandom.cz. První byl od Petra Golana, který chtěl spojení na Frantu Novotného kvůli jeho textům o Ing. Svobodovi (také z VÚMSu), a dnes píše Michaela Brandejská, že dělá bakalářskou práci s názvem „Analýza subkultury fandomu na příkladě Potterheads“: a chtěla by se zeptat, zda byste mi nemohl napsat několik vět o vzniku prvních fandomových skupin...

● **6. prosince** vyrábím tiskovou zprávu o CKČ a jejím sponzorovi ABB, jsem zvědav, zda ji v XB-1 nebo Pevnosti dokáží využít.

● **7. prosince** uplynulo 80 let od japonského útoku na vojenskou základnu Pearl Harbor na Havajských ostrovech. Také volala paní z Art Zone, chtěla spojení na Kulhánka, Kišu a Sněgoňovou. A večer dorazili Honza Vaněk, Filip, Bí a Hanka, zahráli jsme Krycí jména podle přísných Filipových pravidel, a pak literární hru Přines si svou knihu.

● **8. prosince** hlásí Jarda Veis, že nejspíše nedorazí (stejně jako Pavel Kosatík) na Minicon, že bude v karanténě.

● **9. prosince** jdeme s Mišou na večeri Na Břežanku. Tam už Pagi, Vlád'a Kejval, Pavel Březina a Richard Šusta. Moc se nezdrželi, zítra chtějí navštívit přístavací lunární modul Apolla 11 Eagle (Orel) u Planetária a pak ještě Langweilův model Prahy. Tak si musí přivstat, aby zde zítra byli zpět na obědě dřív než obvykle a všechno to stihli. Mezitím dorazili Franta Novotný a Jarda Houdek, takže další hovor osciloval mezi pravěkými počítači a návrhy těch nejnovějších. Mimochodem Jarda si nemyslí, že čipová nouze skončí brzy. Já mluvil o knize Sergeje Chelemendika: My s nimi vyběhneme (rusky „My ojbem ich!“). Na tak krásnou ukázkou velkoruského myšlení jsem ještě nenarazil. Když to člověk srovná třeba s Kolymskými povídkami, tak ho napadne, že je to takový jejich pandán, tentokrát psaný z pohledu dozorce. Čímž nechci autora nějak dehonestovat, v zemi, jako je Rusko či jeho extenze CCCP, bylo vždy často otázkou náhody než vědomé snahy, v jaké roli se člověk ocitl (zda stojí u zdi či je členem popravčí čtyry).

● **10. prosince** Jarda Veis poslal své SF vysvětlení současného Lánského dění (str. 24). Pavel Poláček rozebírá výstavu o PKD v Bílovecké knihovně, hledám seznam knih, které jsem mu zapůjčil, a zbytek dne otročím na Interkomu.

● **11. prosince** vyrábíme okolo poledne na Minicon. Nezastavitelný Richard Klíčník doplňoval padlé bojovníky zálohami, ale vydrželo mu to jen, než odpadl i Emil Hakl, toho už nenahrazoval, ale posunul zahájení o hodinu. Nakonec to dopadlo takhle: **11:30** Richard Klíčník: Jak se rodila povídková sbírka **ROBOT100**; o to jsme přišli následkem pozdního příchodu.

13:30 pořádání pizzy a příjemný pokec mj. s Petrem Stančíkem

14:30 Hlouškovi: Už je to tady (roboti všedního dne); ti až z Hradce dovezli pořad, který měla připravený Františka Vrbenská pro Fénixcon. Šlo o dialog s roztomilým modelem robota, kterého dodal Honza Hloušek.

15:30 František Novotný: Jak se mi roboti zapletli do geopolitiky; Franta vyličil, jak psal povídku o Jenkinsovi a vlčích a až zbytečně přísně vyčínil recenzentovi za generační nepochopení v Inter-

komové recenzi :-). Vedle toho se dostal i k vědomí Ul a přirovnal je k matnému vědomí prvních lidí, kteří mohli mít problém rozlišovat realitu a sny (nebo modelování možných realit).

16:30 Ondřej Neff: Robotičtí spratci aneb jak to bylo dál; Ondřej jako vždy velmi vtipně uvedl svou povídku, vlastně divadelní hru, přidal pár myšlenek o Čapkově představě robotů, mezi jiným nás upozornil na to, že až do konce druhé války bylo služebnictvo (nebo alespoň trvalá pomocnice v domácnosti) něčím naprosto přirozeným, asi jako dnes elektrický proud...

17:30 Vilma Kadlečková: Chrchel aneb chybějící článek R.U.R.; Vilma na rozdíl od většina autorů antologie dodržela zadání a odpíchla se od hry R.U.R. a stejně jako Ondřej zkoumala, jak si roboti povedou dál.

18:30 Petr Stančík: O umělé inteligenci; Petr spolupracuje na několika projektech s umělým myšlením, od rozhlasových her po expertní systémy. Když končil přednášku, zrovna vcházel pan rabín, takže přidal pár případných vět o úloze Boha.

19:30 Karol Sidon: Roboti a otázka božství; po Stančíkově nahrávce čtvrt hodiny teologicky čaroval a potom pro mne stejně nereprodukovatelně pohovořil o svém vztahu k robotům. Po chopil jsem hlavně, že je to scifista jako my :-)

Okolo deváté jsme se vydali se skupinkou nejvytrvalejších obhlédnout „nový“ Richardův a Terezín byt, při minulém Miniconu předloni jsme to nějak nestihli.

● **13. prosince** poslouchám na ČRo Plus pořad **Pro a proti**, kde si naše čtenářka a sponzorka Daniela Kovářová povídá s ředitelkou obecně prospěšné společnosti **Fórum 50 %** Veronikou Šprincovou o tom, jak popudila aktivistky*ty Právnické fakulty Univerzity Karlovy, když na přednášce mluvila i o možných záparech FE (feministické emancipace). Ti pak napsaly*i protest na vedení fakulty, že *zařazení takovéto přednášky, navíc jako úvodní, není jen nešťastné, ale také poškozující jméno fakulty a vysílající minimálně nevládný signál* (zvýrazněno ZR) *směrem ke studentstvu*. A aby fakultní notabla trochu postrašily*i, vyvodili*y z toho, že zde někdo může mít takovou přednášku, že fakulta má *strukturální problémy v oblasti genderové rovnosti*. Řešením by mohlo být vypracování *genderového akčního plánu, plánu genderové rovnosti* a provádění *genderového auditu*, jenž by situace, v nichž dochází k nerovnosti, reflektoval. Což následně Daniela označila za počátek „cancel culture“ umlčující nepohodlné názory a jejich nositele u nás.

Ve výše zmíněném pořadu mi přišlo až dojemná ta srážka bezesporné teorie s praxí. Asi jako kdyby se docent ML (marxismu-leninismu) dohadoval s disidentem. Ten podmíněný způsob vlastně není nutný, ono k tomu jistě mnohokrát došlo, když se v padesátých letech sešli v jedné cele; oč je dnešní doba lepší, když se to děje na vlínách Českého rozhlasu. Ovšem argumentační figury ideologů se nezměnily, od tvrzení, že otevřený dopis byl vlastně interní, až k tomu, že na záporů feminismu a emancipace nelze dost dobře poukazovat, protože už z jejich definice plyne, že žádné nemohou mít. A pokud nějaké nacházíte, je to tím, že používáte špatnou definici a tím pádem se sami diskvalifikujete něco k FE říkat, v tom se paní Šprincová možná nechtěně shodla s pisatelkami „otevřeného dopisu“.

Zdeněk Rampas

Večer Jaroslava Mosteckého

pokračování ze str. 1 Čestné uznání za jeho literární přínos Šumperku, které převzala paní Alžběta Mostecká. Předával je starosta města Mgr. Stanislav Spurný a díky mu za ně i za nefalšovanou pozornost k vystoupením a účast, kterou Jarkově památce věnoval. Ale jako „Mostákův“ autorský kolega i čtenář Jarkových knih sdílím přesvědčení, že by si zasluhoval *in memoriam* získat čestné občanství tohoto města.

Ten večer panovala v šumperské knihovně výjimečná atmosféra, návštěvníkům se dlouho nechtělo rozcházet. Vždyť byli přítomni osobnosti z fandumu, které s Jarkem spolupracovaly, byly jeho přáteli, setkávaly se s ním na conech... Za všechny bych ráda zmínila Pavla Poláčka, organizátora Bilconů, Pavla Mikulášтика, nezapomenutelnou hybnou duši Draconů, Mirka Dvořáka s nezastupitelnou úlohou při publikování sborníků *Mlok* či vsetínského scifistu Vítězslava Štacha.

Scifistickou společnost vždycky charakterizovala vstřícnost, otevřenost – a optimistická touha po naději. V tom šumperském večeru ji podpořilo vědomí, že Jarek prostřednictvím své tvorby s námi zůstává dál. Ostatně v blízké budoucnosti vyjdou jeho ukončené rukopisy: mj. román *Ve znamení hada* nebo vynikající „vánoční“ povídka *Morčátko pro Ježíška* v antologii *Krvavé Vánoce*. A ještě jedna skutečnost: Jarkova dcera Eliška (ten den slavila dvacáté narozeniny) zdědila otčův talent a sklízí první literární úspěchy. S některými osobnostmi je těžké se loučit, avšak prostřednictvím svého odkazu dál zůstávají s námi.

Všem, kdo se na šumperské pamětní události podíleli, včetně ředitelky knihovny paní Mgr. Kamily Šeligové, jejíž organizaci a pořadatelský podíl na této akci byl zásadní, patří velké dík.

Františka Vrbenská

Ted Chiang: Příběhy vašeho života

Američan Ted Chiang (*1967) je hvězda první velikosti: 4x Hugo, 4x Nebula, 4x Locus a cenu Johna W. Campbella dostal jen jednou, protože víckrát ji za nejlepšího nového autora dostat nemohl. Na to, že vydal dvě povídkové sbírky, *Příběhy vašeho života* (2002) a *Výdech* (2021), je to docela dost. A je to oprávněné, dodám já.

Případal bych si hloupě, kdybych měl jeho první sbírku (vydání Host 2021) takzvaně hodnotit. Omezím se na pár poznámek, jak na dílo pohlížím jaksí z profesního hlediska. Nemá ambici bavit, přinejmenším prvoplánově bavit (odkazují na maximum *není větší nudy, než je zábavná literatura*). Povídku píše, když mu na mysli vytane nějaký problém, filozofický nebo etický. Vždycky to jsou závažné problémy a takzvaně by vystačily na

román: fabule, figury, situace, zápletky. Neudělá to. Samozřejmě volí vyprávěčskou formu a jeho povídky nejsou žádné filozofické traktáty, je to literatura a fungují jako artefakt. Forma, kterou volí, vždycky vychází z nastoleného problému, přizpůsobí se mu. Jelikož to jsou různé povídky, po přečtení sbírky máte skoro pocit, že je to antologie různých autorů. Ale ne, ten rukopis tam je. Je to, jako když dobrý herec dokáže vzít komediální nebo tragickou polohu a vždy je přesvědčivý.

První povídka je *Babylonská věž*. Po přečtení prvních odstavců mě hned vytanulo na mysli jméno Jorge Luis Borgeše, nepřekonatelného velmistra magického realismu. Podobný přístup, také ladění do jakéhosi imaginárního Orientu z biblických časů. Humor, který potěší naladěného – nenaladěný si ho nevšimne. Povídka dostala Nebulu.

Následuje povídka *Pochopit*. Naprostý kontrast. Téma: genialita, co to je inteligence a jak by se projevila superinteligence. Ano, nic nemůže emočně překonat Růži pro Algernon od Daniela Keyese. Chiang se o to ani nepokouší. Staví povídku zdánlivě klasicky. Začíná thrillerově viděnou scénou muže umírajícího v ledu a následuje klasicky vyprávěný děj v *ich formě*, tedy viděno očima vypravěče – v tom je ta bravura. Autor musí nastylizovat nárůst inteligence nad běžné hranice. Jak to vyjádřit? Postupně se vytrácí běžně pojímaný děj s figurami a dialogy. Je už jen zápas o udržení identity, po vyprávěči jde CIA, která ho chce získat. Už to není literatura, je to symfonická báseň. Vstoupí do ní disonantní prvek – soupeř. Jako v Highlanderovi, může být jen jeden. Vypravěč vítězí v podstatě anihilací všeho.

Následuje totální bravura *Dělení nulou*. Vychází z námětu, jaký by málokdo za námět nepovažoval, a kdyby ano, nevěděl, co s tím. Co kdyby se 1+1 nerovnálo dvě? Následuje sled kratičkých subkapitol číslovanych 1A,1B,1C a pak 2A,2B atd. Strídají se tu sekce o matematice s příběhem lidí, které ovládne matematické dobrodružství. Není tu velké drama, z 1+1?2 ho nevykřeše ani Chiang, ale magický pocit z textu mít budeme.

Příběh tvého života v jistém smyslu rezonuje s Weirovým Spasitelem. Také to jde o komunikaci s mimozemskou civilizací a podobně jako v povídce *Pochopit* sledujeme vnitřní proměnu psychiky hrdinky, která s MZ komunikuje – a nechává se proměňovat. Proměna spočívá v tom, že se mění koncept – minulost – přítomnost – budoucnost; čas je vnímán holisticky. Je to vyjádřeno jakýmsi časovým rozsevem příběhu potomka vyprávěčky, opět ta metoda prolnutí, jako v předchozí povídce *Dělení nulou*. Také tato povídka byla oceněna Nebulou.

Dvaasedmdesát písmen je varianta golemovského tématu. Děj je odvyprávěn klasicky, v časové následnosti, jako by to bylo klasické vyprávění ve stylu devatenáctého století a kulisy jsou skoro steampunk nebo golepunk, těžko je charakterizovat.

Lidé dovedou kombinací 72 písmen oživit neživou hmotu – princip golema a sému. Jsou to ale vždycky lidé, kteří správně kombinují písmena, aby vznikl golem s danými vlastnostmi. Je přípustné uvažovat o golemovi, který by zastal i tuto práci? Byl by to sebereplikující golem? Otázka je kladena ironicky a vyprávěčsky dotažená do konce.

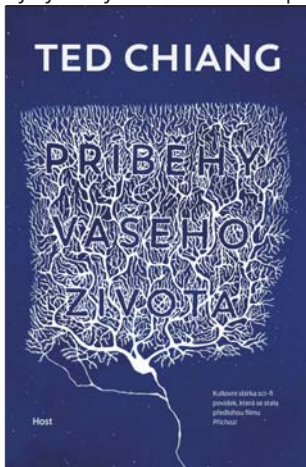
Bombastická je povídka *Peklo je nepřítomnost Boha*. Bůh, peklo, ráj, zjevení andělů, to vše tu funguje jako přírodní jev, nemilosrdný ve své lhostejnosti. Zjevení anděla má následky pro někoho pozitivní, pro někoho zničující, jak s tím srovnat víru v Boha? Povídka je pojata chronologicky, má tři postavy – a řešení? Autorsky tu vidím úskalí v tom, že vizuálně je

povídka podmanivá; andělé se tu skutečně zjevují, jsou v uvozkách vidět na scéně. Hrozilo nebezpečí banalizace, že z toho vznikne pouhý thriller, třebaže by ho Chiang jistě napsal brilantně. Volil cestu popisu situace vnímané zvenčí. Scéna a divoké děje v ní odvíjené jsou jakoby za sklem a to umožňuje odstup, stylizaci, autorský komentář. Není tu jediný dialog, vše tedy je v popisu – přítom každý ví, že právě dialog je krev dávající povídce život. Mistr ale smí (= musí, jinak nelze) praviidla negovat.

Sbírku uzavírá *Když se vám líbí, co vidíte: dokument*. Výchozí teze – krása je zvýhodněna, hezký člověk má přednost před ošklivým. I v této povídce najdeme ironický podtext – proč by právě v aktivisty prosyceném univerzitním kampusu nemělo vzniknout hnutí s cílem popřít diskriminaci nehezkých a podpořit kaliagnozii, tedy ignorování vnějškové krásy. Z hlediska autorského je tu problém – opět se nabízí banální řešení, krásná holka / ošklivá holka / kluk... sympatie, antipatie, a byla by z toho Harlekýnka. Povídka je tedy řešena dokumentárně, jako sled výpovědí lidí pohybujících se v prostředí oné univerzity a jejího kampusu. Dokument? Strhující dokument.

Ondřej Neff / Neff.cz

Ted Chiang: Příběhy vašeho života (orig. Stories of Your Life and Others). Vydal Host, překlad Pavla Horáková, Bob Hýsek a Richard Podaný, red. Eliška Pospíšilová, 345 stran

Ben H. Winters: Ztrápený svět

Kniha *Ztrápený svět* je závěrečný díl trilogie, která začala románem *Poslední policajt* a odehrává se na Zemi, kterou má za nedlouhou zasáhnout meteorit. Hlavním hrdinou je stále bývalý policista, kterého jsme v předchozích dílech sledovali při umanuté snaze odhalit pachatele zločinu i bez úředního pověření a navzdory rychle se rozpadající lidské společnosti. Do drtivého nárazu zbývají už jen dva týdny a on se vydává najít svou mladší sestru, která věří, že existuje tajný vládní plán na zabránění srážce, a která se skupinou přátel zmizela, aby tento plán odhalila. V jejich vztahu panuje jakási hluboká rozpolcenost, on je snad až příliš hodný, soustředěný a upjatý, ona pro většínu z nás příliš roztěkaná, divoká a nespolehlivá. Když se ji vydává hledat, čtenář spolu s ním doufá, že při jejich shledání dojde ještě před zánikem našeho světa ke smíření, ne-li naplnění. Jenže tak jednoduché to nejspíš nebude, protože konec světa je záležitostí... mizerná.

Je docela pozoruhodné, jak se na výstavbě románu odráží blížící se katastrofa. Hlavní hrdina je vlastně takovou nenápadnou oslavou řadového amerického policisty někde na pomezí strážníka a detektiva (samozřejmě s knírem). Navenek není nijak výjimečný, ale pohled do jeho nitra nám ukazuje, jak klidně, neokázale, důsledně a hlavně neochvějně bere spravedlnost jako ideál, kterého není bez ohledu na těžkosti nebo nepřízeň okolností možné se vzdát, aniž by přitom podobný postoj považoval za nějakou mimořádnou ctnost. Dříve jasné rozlišení mezi vnějším světem, kde se děje všemožné zlo, a vnitřním prožitkem, který byl podřízen slušnosti a soucitu, však postupně bere za své. Stále se snaží chovat aktivně lidsky, jak byl celý život zvyklý, ale pomalu jako by sám přestával podobný postoj vnímat jako věrohodný, jeho vlastní prožitek smyslu začíná pod příliš velkým tlakem příležitostně selhávat, když ho poprvé v celém příběhu přerušují náhlé a prudké záchvěvy beznaděje.

Hlavní hrdina se velmi rychle připlete k dalšímu vyšetřování, byť souvisejícímu s hledáním sestry, ale v první polovině knihy se vlastně změni i žánr příběhu. Poměrně velký prostor je věnován vzpomínkám, občas i nostalgii. Děj je komornější, volby, které by dříve téměř samozřejmě rozhodnutím, začínají být vlivem krátkého se času krutým (a nenápadně dojemným) „něco za něco“. Některé děsivé peripetie, které ve *Ztrápeném světě* sledujeme déle a z větší blízkosti než v předchozích knihách, budují na pozadí osobní beznaděje hrdiny obraz beznaděje celého světa, což pro každého alespoň trochu vnímavého čtenáře představuje poměrně drastický zážitek. Jde navíc o překvapivý kontrast, protože dříve se autor soustředil spíše na postřehy o tom, jakým způsobem se mění fungování společnosti, což jsou postřehy, které jsou i zde přítomny, ale jejich význam ustupuje do pozadí. Občas se dokonce zdá, že i samo detektivní pátrání padne za obět stupňujícím se okolnostem a změni se jen v thriller nhaný nutností.

Jakkoliv je tedy kniha z počátku čtenářsky méně vděčná, než jsme si u Bena Winterson zvykli, pozvolna se začne ukazovat, že nešlo o nijak samoučelou změnu. Metodické zapisování výpovědí do sešitu, pozornost vůči neladícím detailům a soustředění se na cíl vyšetřování, které vytvářely možná trochu odtaziťou, ale jinak bezpečnou atmosféru předchozích knih, postupně i zde získají navrch. Hlavní hrdina se situaci nakonec přizpůsobí, přestane nám vyprávět primárně o tom, co cítí, takže opět vnímáme, že někde pod povrchem všechny známé skutečnosti obrací ze všech stran a přemýšlí o nich. Opět platí, že smysl má dělat to, co mělo smysl dělat vždycky, i když je to teď velice těžké. I když konec světa zažíváme v komorním měřítku, podařilo se autorovi vyvolat dojem změněné situace nečekaně věrohodně. Líbilo se mi třeba, jak blíže jsem prožíval skutečnost, že už vlastně věcně není moc velký rozdíl mezi tím, je-li někdo dneska zavražděn nebo za pár dní zabit asteroidem – ale že na tom přesto pořád nějak záleží.

Tři dny před koncem světa je každá snaha ještě něčeho dosáhnout nejspíš nějaká forma umanutosti nebo osobní obsese. To vrhá docela zajímavé světlo i na charakter hlavního hrdiny, jak jsme ho u něj poznali v předcházejících knihách. Celou dobu jsme ho sledovali zevnitř, takže nám jeho zaujetí pro spravedlnost dávalo smysl, ale když na jednu vidíme, co všechno mu obětuje, když má poslední dny a hodiny života, objevují se pochyby. Zaváhání nad jeho charakterem představuje zajímavý protiklad k tomu, jak postupně získáváme jistotu o nevyhnutelnosti samotné katastrofy. Tři měsíce před srážkou ještě doufáme, že by se nějaké řešení najít mohlo, pět dní předem je jasné, že už žádné existovat nemůže.

Navzdory všem změnám měřítka a posunům v psychologii si s námi autor dokáže pohrávat. Skoro nás přesvědčí, že objasnit všechny indicie, na které jsme narazili, nedokáže; že očekávat, že se všechny události před zánikem světa uspokojivě uzavřou, nelze. Pomalu se připravujeme, že se budeme muset spokojit jen s několika provizorními vysvětleními, která budou zastíněna velikostí nadcházející tragédie. Nakonec je však vyústění zápletky nápadité a pachatel nečekaný, v tom autor svému literárnímu závazku dostojí, i když nás předtím znejistil opravdu hodně. Ba co víc, výborně využívá specifickou situaci konce světa, protože jindy by se případ, jak nám ho předložil, asi skutečně odehrát nemohl. Velmi dobře operuje s rozporem mezi tím, čemu v příběhu věříme, a tím, co nám říká rozum – a i když paradox, který na nás nastražil, vidíme, stejně funguje.

Do čtení *Ztrápeného světa* se mi dlouho nechtělo, protože kdo by chtěl zažít situaci, kdy všechny naděje definitivně končí? Svým způsobem je to horší než Dantovo „naděje zanech, kdo mnou ubírá se“ na bráně do pekla; tou sice „přichází se do

Výstava věnovaná životu a dílu P. K. Dicka v knihovně města Bílovec

Pavel Poláček připravil sbírku většiny knih PKD, které u nás vydal Laser, Argo, Epocha, Baronet, MF a Leonardo, tu doplnil výběrem z polských vydání, knižních i tzv. klubovce. Vedle toho vystavil materiály Společnosti PKD, jejmž je již řadu let členem, a knihami SF teorie nějak dílo PKD reflektujícími.

věčného bolu“, ale ten alespoň přetrvává, je něčím a ne ničím. Zde končí vše, a co víc, pro všechny. Lidská psychika není na stav bez budoucnosti připravena a počátek knihy na to reagoval určitou groteskností, která se odehrávala v širokém rozpětí mezi dvěma schopnostmi, které naopak velmi lidské jsou: schopností reflexe a sklonem se obelhávat. Zdálo se, že autor nenápadně sklouzne od detektivky k jakési psychologické studii lidskosti, za což by se na něj nešlo úplně zlobit vzhledem k okolnostem, které si jako pozadí příběhu zvolil.

Lidskost se projevuje emocemi, které asi nejčastěji pramení z rozporů, s kterými se člověk v životě setkává. Jestliže se kniha nakonec přeci jen vrátila k žánru detektivky, symbolizovalo to, že se hlavní hrdina od svých prožitků dokázal vrátit ke snaze o jakousi „tvrdou shodu“ se skutečností. Racionalita vede k poznání pravdy a pravda, nikoliv emoce, je kostrou lidskosti. Všechno ostatní je příliš nebezpečné, protože je to příliš snadné – brát vážně vnější skutečnost potřebujeme proto, že nemáme žádný srovnatelně mocný a pevný vnitřní korektiv. Nezmiňuji to proto, že bych chtěl vyždávkovat poselství, že i tváří v tvář fatální krizi musíme zachovávat rozum. Iakkoliv by to

v dnešní covidové době zřejmě bylo zvlášť cenné připomenutí. Zajímavé bylo, že tento posun od subjektivního prožitku zpět k vyprávění příběhu umožnil autorovi knihu důstojně ukončit.

Kdyby se mě někdo zeptal, jaký závěr by mohla mít kniha, která končí spolu s koncem světa, přivedl by mě do rozpaků. Všechno, co mě napadá, mi hned přijde buď nedostatečné, nebo přehnané. Ale když jsem po tom všem, čím jsme spolu s hlavním hrdinou prošli, viděl, že alespoň jeden člověk dokonce nerezignoval, dokázal zůstat racionální – a spravedlivý –, byla to nečekaná úleva. Na samém konci se znovu nenápadně připomnělo téma celé trilogie: jakou cenu má něco dělat, když naše činy nemají, ani odvozené, žádnou perspektivu? Možná bychom také my měli, přestože naše skutky ještě perspektivu mají, dělat jen to, co by mělo smysl dělat i na konci světa. Skutečně si něco takového uvědomit je mrazivé poznání, snad i děsivější než představa konce světa samotného. Ale vede to k hezkému a věrohodnému konci celého jinak nutně posmutnělého příběhu.

Jiří Grunt

Jiří Grunt

Ben H. Winters: Ztrápený svět, Triton, 2017, překlad Miroslava Polová, 264 str., 249 Kč

● svátcích a „svátcích“

Svátek Kwanzaa slaví každoročně od 26. prosince do 1. ledna miliony Američanů (no dobrá, možná ne miliony). Kwanzaa je svátek, který oslavuje afroamerickou kulturu a vychází z afrických dožínkových slavností. Je pojmenován podle svahilského spojení *matunda ya kwanza*, což znamená „první plody“, k němuž se ovšem přidává další písmeno „a“, aby název symbolicky obsahoval sedm písmen pro sedm dní svátku. Během něj rodiny zapalují Kinaru, sedmiramenný svícen, který je obdobou židovské menor. Tři ze svíček jsou červené a představují krev. Prostřední má černou barvu, která symbolizuje lidi, a zbývající tři svíce jsou zelené a odkazují na zemi. Během každého svátečního dne se zapaluje nová svíčka, přičemž se začíná od středu. K dalším prvkům, které doprovází svátek Kwanzaa, patří kukuřičné klasy, mísy s ovocem, které znázorňují pracovitost, a dárky pro děti. Používají se také specifické prapory s červenými, černými a zelenými pruhy a oděvy označované jako kente. Na každý den svátku připadá jiný aspekt chování, který se zdůrazňuje. Těmi jsou: *Umoja* (jednota), *Kujichagulia* (sebeurčení), *Ujima* (kolektivní práce a odpovědnost), *Ujamaa* (družstevní ekonomika), *Nia* (účel), *Kuumba* (tvořivost) a *Imani* (víra). Šestý den, tedy na Silvestra, se koná velká hostina a poslední den se vyměňují dárky. Kwanzaa tak vypadá jako jakýkoli jiný svátek, kromě toho, že se zaměřuje především na Afroameričany, což je také to, oč tu běží.

Kwanzaa byla vymyšlena v roce 1966 (je tedy stejně stará jako kariéra Franka Zappy) a slovo „vymyšlena“ používám zcela záměrně, protože tyto oslavy rozhodně nevznikly organicky. Můžete namítnout, že to do jisté míry platí o všech svátcích (to byste se ale mýlili). Ale i kdybyste měli pravdu, svátek Kwanzaa byl skutečně zaveden uměle. Přišel s ním záměrně Ron Karenga, absolvent politologie na Kalifornské univerzitě – a v tomto okamžiku jakákoliv podobnost mezi mnou a Karengou končí –, aby podle svých vlastních slov „poskytl černochům alternativu ke stávajícím svátkům a dal jim příležitost oslavit sebe sama a svou historii, aniž by jen napodobovali zvyklostí majoritní společnosti.“ Karenga usiloval o vytvoření „černých Vánoc“ nebo „černé Chanuky“, aby podpořil své radikální rasové postoje. Byl spoluzakladatelem amerického hnutí, černošské nacionalistické organizace, a vytvořil Kwanzu, aby podpořil šíření svých myšlenek, neboť se domníval, že „před násilnou revolucí je třeba provést kulturní revoluci.“ Kwanzaa tak měla sloužit jako nástroj Karengovy kulturní revoluce.

Tento svátek mě neuvěřitelně fascinuje. Mnoho tradic a termínů používaných pro popis průběhu tohoto svátku pochází z jižní Afriky a svahilštiny. Avšak naprostá většina Afroameričanů jsou potomky západoafrických otroků, což by bylo stejné, jako kdyby lidé mající francouzský původ jedli řízků, aby se tak přiblížili svým předkům. Navíc, i když tento svátek získal v 60. a 70. letech 20. století určitou popularitu, společně s ce-

lým hnutím black power, tento zájem nakonec opadl. Jeho oblíbenost se snížila a dnes ho slaví méně než 2 % obyvatel USA a kromě každoročně zveřejňovaného prezidentského poselství (včetně poselství Donalda Trumpa) není svátek v kultuře v podstatě nikterak patrný.

Zdá se, že radikální marxistické kořeny tohoto svátku měly způsobit, že bude nepřijatelný. Je pravda, že mnoho příznivců Kwanzy o jejich kořenech nic neví. Politické poselství s ním spojené se také časem vytratilo. Původně byla sice zamýšlena ja-

ko explicitní alternativa Vánoc, ale nyní i sám Karenga připustil, že ji většina rodin slaví společně s křesťanskými svátky. Je třeba rovněž uvést, že ani Karengovy činy nepřispěly ke zvýšení prestiže Kwanzy. V roce 1971 byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce od jednoho roku do deseti let za napadení dvou žen. Deník Los Angeles Times o výpovědi jedné z obětí napsal věci, které nerad přepisuji. Ovšem asi byste si nedokázali z pár vět udělat o Karengovi lepší obrázek. Cituji L.A. Times: „Ona a Gail Davisová byly bičovány elektrickým kabelem a bity karatistickým obuškem poté, co jim bylo nařízeno, aby se svlékly. Vypověděla, že slečně Davisové strčili do úst horkou pájku a přiložili jí k jejímu obličejí a že jeden z palců na noze jí sevřeli ve svěráku. Dále uvedla, že jim Karenga, vůdce organizace US, do úst nalil čistící prostředek a zasunul hadici s tekoucí vodou. Rovněž je bili po hlavách topinkovači.“ Karenga prohlásil, že se stal politickým vězněm, a byl po čtyřech letech propuštěn. V současnosti vede Katedru afrických studií na Kalifornské státní univerzitě v Long Beach.

Na tom všem samozřejmě záleží. Anebo možná ne. I přesto budou lidé slavit Kwanzu; tedy pokud budou chtít. Když jim to dělá radost, proč ne, říkají si určitě. Podobně jako scientologie je i Kwanzaa imunní vůči kritikám – jedná se o postmoderní svátek, který odmítá „bělošství“ křesťanství a Vánoc a snaží se vytvořit nový narativ, který se soustředí na propůjčení hlasu těm, kteří ho nemají. Osobně nejsem velkým příznivcem tohoto svátku a jsem rád, že jeho význam upadá. Přesto však zůstává fascinujícím příkladem skutečného dopadu aktivismu. Pokud však potřebujete o Vánocích zažít nějakou postmoderní oslavu, mohu Vám doporučit alternativu: Den života.

Počátky Dne života jsou téměř stejně prapodivné jako původ svátku Kwanzaa. Svátek Dne života vznikl v roce 1978 v souvislosti s nechvalně známým filmem Hvězdné války Holidays Special. Tento svátek slaví Wookieové na planetě Kashyyyk a postupně se rozšířil i mimo ni. Nejdříve mi však dovolte říci pár slov o snímku Hvězdné války Holidays Special. Byl natočený po úspěchu Hvězdných válek v roce 1977 jako televizní speciál, který měl oslovit fanoušky a natěšit je na další film. Tento cíl se však tvůrcům nepodařilo splnit. Je až komicky špatný, že vedle něj vypadá i *Poslední Jedi* jako *Občan Kane*. Příběh je zpackaný, přičemž hlavní zápleтка pojednává o tom, jak se hlavní hrdinové Hvězdných válek vydávají na planetu Kashyyyk, aby s rodinou Chewbaccy oslavili Den života. Mezi lacině vypadajícími pasážemi s nudícím se Harrisonem Fordem a silně naličeným Markem Hamilem (bylo nutné zakrýt jizvy po autonehodě) se ve speciálu objevují pasáže věnované mezigalaktickému vaření a rockové hudbě 70. let. Jakýmsi vrcholem, pokud se to tak dá vůbec nazvat, je kreslená část filmu, v níž se poprvé objeví nájemný lovec lidí Boba Fett. Doporučuji vám, abyste si ji navzdory mým varováním našli a pustili. Bohužel je dostupná pouze na pochybných stránkách, protože po prvním odvysílání už nebyla nikdy uvedena, ale stojí za zhlédnutí. George Lucas, který se na speciálu podílel jen velmi okrajově, se vyjádřil, že by nejraději všechny kopie zničil. Carrie Fisherová si jednu kopii ponechala a pouštěla ji vždycky, když chtěla donutit své známé co možná nejrychleji opustit její dům po dlouhém večírku. Harrison Ford se pokusil uškrtit moderátora jedné talk-show, který se ho na speciál zeptal. Z výše uvedeného jasně vyplývá, že každý opravdový fanoušek Hvězdných válek by měl tento sváteční speciál alespoň jednou vidět.

Přes všechna protivenství však sváteční speciál přetrvál; částečně kvůli své surreálnosti, ale možná i kvůli silnému poselství Dne života. Je totiž pravdou, že i v předaleké galaxii lidé potřebují nějakou obdobu Vánoc. Jak říká mistr Yoda o Dni života: „*Čas radosti to být. Přátelství. Rodiny.*“ Stejně jako k Vánocům, i k němu patří spousta jídla a pití. Nicméně jsem si jistý, že ovoce shi-shok a wroshyrový sirup, které milují Wookieové, nejsou tak dobré jako náš kapr s bramborovým salátem. Kdyby se Den života neobjevil ve svátečním speciálu Hvězdných válek, asi by šlo jen o zajímavou kuriozitu. Je však pravda, že rostoucí obliba tohoto svátku do jisté míry rehabilitovala i samotný film. Den života se totiž zmiňuje i v epizodě seriálu *The Mandalorian* (Mandalorian), o němž jsem již psal. Letos vyšla kniha, která se tomuto svátku věnuje, a dokonce i jeden komiks. Zdá se, že sváteční speciál neupadl v zapomnění, nýbrž byl v tichosti oživen – Lucas musí být opravdu zděšený. Navzdory absurditě Dne života a příšernému způsobu, jakým byl poprvé představen světu, se něco z jeho ducha dostalo do podvědomí lidí. Nebo možná jen máme zoufalou potřebu prožívat svátky a společenské oslavy – a to dokonce i v science fiction.

Takže ať už slavíte jakýkoli svátek, užijte si ho. Přeji vám radostnou Kwanzu, šťastný Den života a především veselé Vánoce!

Petr Svoreň, jr.

Kurtis Sunday: Mitteleuropa

Ve Vídni, hlavním městě Rakouska-Uherska, ale ve světě, kde se první světová válka nekonala, zmizí muž. Ludwig Pechstein

z Pechsteinovy bezpečnostní a vyšetřovací agentury je pověřen, aby případ vyšetřil. Stopy vedou k hrůzným a tajným vládním programům vývoje chemických zbraní, zemědělské komuně ve Švýcarsku, pašerákům avantgardního umění, politickým radikálům v londýnském East Endu a sionistické kolonii v německé střední Africe.

Bezplatné verze elektronických knih (epub, mobi pro Kindle, PDF, nekomerční licence Creative Commons) jsou nyní k dispozici na adrese: [Unglue.it: unglue.it/work/503392](https://unglue.it/work/503392)

Tištěné vydání je k dispozici v nakladatelství Cambria Books: www.cambriabooks.co.uk/product/mitteleuropa/

Tištěné vydání je také u Amazon UK a Amazon USA.

Informace o všech autorových knihách najdete na: kurtissunday.home.blog a <https://twitter.com/KurtisSunday> /red/

Politicky nekorektní odposlechnuto

Prezident svolil jmenovat Fialovu vládu potom, co zjistil, že budoucí ministr zahraničí je jen další převlek Barbory Škrlové.

Chudáci Turci. Než si to Německo převezmou, tak jim ho dočkově ještě stihnou zdevastovat. **Tomáš Pícl**

„Všechno zčernalo a pak jsem zemřel.“ – z rozhovoru prince Philipa s Bohem o Londýně. **Sleeples**

Vilma Kadlečková: Nekonečná trpělivost knih

„Problůh, co si počnu? Jak se mi to stalo? Já teď vůbec nemůžu číst!“

Tyhle stesky se čas od času vynoří ve všech možných knižních skupinách na kdekjakých sociálních sítích. Bývají podány různě a doplněny dalšími podrobnostmi dokreslujícími celou tu bezbřehou hrůzu, která dotyčného potkala. „Celý život čtu. Příběhy miluju! Není většího knihomola v celém širém jindřichohradecku! Kdysi (na střední... na vysoké... za svobodna... zamlada... v minulém životě ve starém Egyptě – nehodící se škrtněte) jsem hlta/a pět (deset... patnáct... padesát...) knih za týden. A teď se mi najednou nechce!“ Autor příspěvku hořekuje a kvílí a hledá vysvětlení. „To bude tím, že nemám čas! (A chuť! A energii! A náladu!). Jsem urvaný/á z práce. Musím načíst spoustu odborných textů, takže pro zábavu už to pak nejde. Žádná kniha mě nedokáže zaujmout.“

Někdy si to ten ubožák přebere a důvod najde. „Ty knihy jsou dneska prostě jiné. Najednou jsou nějaké hloupější a nudnější a horší, než bývaly ty staré, dobré, opravdové! Nakladatelé se pomátli. Vydávají samé blbosti!“ Zároveň se ale nechce vzdát. Na ty krásné noci plné vášně (s baterkou pod peřinou, když ve tři ráno hlta poslední kapitolu) se prostě nedá zapomenout. Vždyť co je tohle za pitomou sabotáž? Sotva člověk konečně setřese rodiče, kteří mu věčně zhasínali lampičku, a dosáhne takové svobody, aby si ji mohl zhášet a rozsvěcet sám, najednou ztratí touhu číst si do tří? Kde je v tom jaká spravedlnost?

Nešťastník, krutým osudem zbavený čtenářské posedlosti, se s tím nehodlá smířit. Od členů skupiny se dožaduje tipů na nějakou zaručenou pecku, která je tak nepochybnitelně skvělá, že ho „chytne“ a „nakopne“ a zázrakem zařídí, aby se znovu takzvaně „rozečetl“, čímž se to dávné (a momentálně krapet škobrtající) kouzlo obnoví. Nechá si poradit. Chce jít najisto, když přece nemá čas. Za získané tipy pěkně poděkuje, ale co s nimi pak udělal, zhusta není známo, protože postupně i do té čtenářské skupiny jaksi chodí míň a míň a míň.

Hm. Jenže problém není v tom, že by se knihy najednou zhoršily. A není to ani nedostatkem času. Vteřin je v jednom dni pořád stejně. Co se změnilo, jsou priority: dotyčný zkrátka investuje svůj převládající čas do jiných činností. Najednou je mu líto plýtvat jím na pouhopouhé čtení. Je to smutné, ale je to tak: knihy už prostě nejsou – důležité.

Ale já bych to řekla jinak. Ono to vůbec není smutné. Je to skvělé! Je to veselé!

Není to žádná hrůza ani tragédie, když člověk najednou přestane číst beletrii. (A tohle tady prohlašuju coby osoba, která

knihy píše, takže je v jejím bytostném zájmu vnutit je všem široko daleko!) Pokud člověk zrovna nemá chuť na další příběh, protože mu připadá, že je to pořád dokola to samé, tak si může gratulovat: znamená to totiž, že se zrovna nachází ve šťastném životním období, kdy jsou traumátka jakž takž vyřešená a situace stabilní. Knihy mu daly, co mohly. Vysál z nich přesně to, kvůli čemu tady jsou a k čemu byly určeny – takže teď je vysmátej a za vodou a v chillu a stojí na vlastních nohách.

Beletrie není zdrojem „nových informací“, i když občas i lidi od knih tuhle ptákovinu s vážnou tváří tvrdí. Beletrie je naopak zdrojem těch vůbec nejstarších.

Je to marmeláda z archetypů; zakonzervovaná kolektivní zkušenost. V přelomových okamžicích a turbulentních obdobích, jako je napří-

klad právě dospívání, člověk nutně potřebuje příběhy, které mu dají v tom nejobecnějším smyslu slova návod na život. To vůbec neznamená, že se musí jednat o příběhy mravoučné, ušlechtilé a umělecky hodnotné. Naopak! K regálům s knihami je třeba se vrhnout s nějakou parafrází toho známého bojového pokřiku – „Bijte je všechny, Pán svých poznal!“ Může znít třeba takhle: „Hltej pátý přes devátý, tvoje dušička si to přebere!“ Každého chytne něco jiného. Čte přesně to, co zrovna číst potřebuje. Může to být fantastika. Může to být červená knihovna. Můžou to být detektivky – a čím víc mrtvol, tím líp! Knihy nabízejí příběhy jiných lidí, a to obvykle takových, kteří vlezli, kam neměli, tropili nebezpečné věci, zažili mohutné drama a silné emoce a nachomýtlí se k záležitostem, které je bezprostředně ohrožovaly na životě. Předvedou člověku mezní situace, do kterých by se naživo často ani dostat nechtěl, a ukážou mu, jak se s tím lidé, které to postihlo, poprali. Díky knize se dá zažít spousta hrůzy, a přitom být v bezpečí. S řešením, které hrdinové zvolí (a s jejich morálkou a světonázorem) přitom vůbec není nutno souhlasit. Naopak: když jsou postavy samí tupouni a hajzlíci a trubky a čtenář je sleduje se vzteklym a nenávislivým „grrr!“, aspoň ho to pošouchne, aby si sám pro sebe našel lepší způsob a ujasnil si, co fakt a za žádných okolností on sám dělat nechce.

A co je na tom nejlepší – těch situací může být díky knihám (ale i filmům či hrám) mnohem víc, než kolik by jich člověk stihl osobně vyzkoušet. Sebevětší dobrodruh fakt nestihne během jediného měsíce prolézt Morii, těžařský satelit, viktoriánský Londýn, druhohorní džungli, datová pole v kyberprostoru

Nic nevyjde podle plánu

Chtěl jsem v tomto sloupku polemizovat s citátem největší vědecké celebrity moderní doby Alberta Einsteina, který zní takto: „Nevím, čím se bude bojovat ve třetí světové válce, ale ve čtvrté to budou klacky a kameny.“ Měl to říct v roce 1949, ale přesně doloženo to není. O kamenech každopádně mluvím i v interview s Alfredem Wernerem pro časopis *Liberal Judaism*. A kdo ví, třeba nevědomky sám citoval neznámého poručíka americké armády, který se na atolu Bikini účastnil jaderného pokusu a měl právě tohle říct reportérům, když se ho ptali, co že ho při pohledu na atomový hřib napadá.

Měl jsem v úmyslu psát, že to byla ošidná předpověď, a argumentovat jsem chtěl takto: ve třetí světové válce, kterou už máme pod názvem studená za sebou, se jaderné zbraně sice hromadily, avšak fakticky se bojovalo jinak. Diplomatically, idejemi, propagandou a taky vědou, která byla do značné míry vedlejším produktem právě zbrojního úsilí. Podstatný byl taky vývoj informačních technologií, to ony proměnily železnou opou na děravé řešeto.

Zpočátku to sice vypadalo, že sovětské Rusko má se svými raketami nad Amerikou navrch, ale pak Západ a moderní, sociálně citlivý kapitalismus napnul mozkové závity a v listopadu 1989 to Východ a komunismus zmitající se v ekonomickém marasmu vzdal. Jak teď napsal ve *Washington Post* Fareed Zakaria, Západ zvítězil, protože „budoval otevřený mezinárodní systém, který zajišťoval mír, prosperitu a svobodu a umožnil vzkvétat všem, kdo se do něj zapojili.“ Vítězství libe-

a podzemí plné zombiků... a navrch si ještě stříhnout tři pochybné bary, kde se schází drogová mafie. To by prostě neuběhal!

 A pak s tím najednou sekne. Přestane číst. Už nechce znovu do Morie. A nemá žádné pužení prolézat ještě čtvrtý – a už vůbec ne ten sto třicátý pátý – mafiánský bar.

Alé... klídek. Není nutno hledat řešení, kvílet žalem ve čtenářských skupinách a snažit se do čtení nutit. Tohle je prostě běh života. Když náhodou jdete kolem starého pískoviště, kde se tak pěkně dělaly bábovičky, když vám bylo pět, možná se nostalgicky usmějete – ale většinou se nepokoušíte znovu do něj lézt. Už to dělat nepotřebujete. Super! Dobrá práce! Bod pro vás!

Však ono to nevydrží navěky. Časem se zase něco pokazí; to je běh života taky. A pak tu budou ku pomoci dávní společníci, kteří odnepaměti provázejí lidstvo v dobách krizí. Ti přispěchají, aby vám poskytli oporu: věrný pes, drogy, plná láhev – a knihy! To, že chodíte na web Sardenu, napovídá, že spíš nežli po těch prvně jmenovaných sáhnete právě po knihách. Znovu super! Máte další bod! Vyhnete se kousnutí i kocovině.

Knihy jsou trpělivé. Ty mají všechen čas na světě. Jako vojáci z armády duchů stojí v řadách ve ztemnělých knihovnách a tiše čekají, až budou povolány do bitvy. Některá doufá marně, protože zkrátka zestárla a moli ji sežrali a kouzlo vyvanulo, takže svůj regál už nikdy neopustí. Další bude vytažena – a zavržena. A jiná, do které by to nikdo neřekl, třeba zrovna sehrává velkou roli v některé z budoucích válek ve vaší hlavě a přispěje

rální demokracie bylo tak drtivé, že kdekdo uvěřil tezi Francise Fukuyamy o zbytečnosti dalšího vývoje politických systémů čili konci dějin. Čtvrtá světová válka, zdálo se, vyvanula k nekonečnu.

Jenže nic nevyjde podle plánu a čtvrtá světová válka začala dřív, než skončilo dvacáté století. Říká se jí střet civilizací, nebo taky válka s terorismem.

Západ se drží osvědčeného arzenálu a demokratických idejí. Východ, ten islámský, zbraní ještě starších. Snad nejhroznější z nich jsou sebevražední atentátníci. Fanatičtí muslimové je začali využívat už za časů křížáckých válek a říkalo se jim hašašini: tohle slovo přežívá například v angličtině jako assassin čili atentátník dodnes. Dodnes platí i to, že odměnou jim má být po smrti nebe plné požitků.

Východ postsovětský teď přišel s další zbraní: přes hranice Běloruska s Polskem žene migranty ze zemí zmitaných blízko-východními konflikty, které k cestě láká slibem nebe plného požitků už zaživa, totiž v Německu. Žene je, jinak to neumí, pěkně po stalinsku.

To jsou zbraně čtvrté světové, hodlal jsem tenhle sloupek zakončit, když jsem z rádia zaslechl zpravodaje Českého rozhlasu Martina Dorazína, jak říká, že na polské pohraničníky právě zaútočili migranti hnaní běloruskou armádou. Útočili – klacky a kameny.

Fakt nic nevyjde podle plánu. Einstein i ten poručík možná měli pravdu.

Jaroslav Vels / LN

k slavnému vítězství. Nevíme předem, která konkrétně to bude, a proto jich svět potřebuje spoustu, aby vždycky bylo na výběr.

Knihy vám nevyčítají, že je nepotřebujete hned teď.

Budou tady, až to přijde.

Počkají.

Vilma Kadlecká / Sarden

Odposlechnuto

Přijde ateista k nebeské bráně. Svátý Petr neví, co má dělat, a jde se zeptat Boha. „Pane, u brány je ateista. Co mám dělat?“

„Řekni mu, že tu nejsem.“

Kenjiro

Dokud se neoženíte, nepochopíte, že se teď máte skvěle.

Ježíš/@BuhSyn

Číňané mají supersonické rakety, Američané první trans admirálku.

novinový titul

Válka je mír. Svoboda je otroctví. Nevědomost je síla.

Jedinec s penisem, který vás znásilnil, je žena.

J. K. Rowlingová (ke skotské policejní praxi zapisovat pachatele, kteří se prohlásí za ženu, jako ženu)

Existuje teorie, která tvrdí, že kdyby vesmír zmizel, zaujalo by jeho místo něco ještě mnohem bizarnějšího a nevysvětlitelnějšího.

Existuje jiná teorie, která tvrdí, že už se to stalo...

Selix

Mimořádné zpravodajství CKČ

Letos již čtyřicátý ročník soutěže byl vyhlášen v rámci Parconu – Fénixconu v Brně 4. prosince. Bohužel již podruhé pouze virtuálně, formou přímého přenosu na kanálu Youtube od 19:00. Přenosu se na dálku zúčastnili soutěžící autoři Štěpán Tůma, Eliška Mostecká, Marie Domská, Václav Dvořáček, Vlastimil Boháč, Jana Pavloušková, Zuzana Cascino, Dávid Mamrila, Jana Plauchová, Jan Vrána a Veronika Salášková, tedy většina nominovaných. Stejně jako loni, kdy do soutěže přibyla kategorie **ABB robotika**, byli vyhlášeni vítězové pěti kategorií.

Pořad uváděli administrátor Ceny Pavel Mikuláščík a předseda Rady ČS fandumu Petr Holan. Kvůli technickým problémům při přenosu možná oceníte vybrané úryvky ceremonie. Přinášíme ale i podrobné tabulky, které ocení i ti, kteří letos nebyli.

PAVEL: Zdravím všechny, kdo jsou dobře naladěni ... na náš vysílací kanál. Vloni jsme si všichni mysleli, že on-line vyhlašování výsledků Ceny Karla Čapka je jednorázovou záležitostí, jako třeba nášlapná mina. Ale netušili jsme, že se nacházíme v novém poli a že jím budeme procházet ještě hodně dlouho. Stalo se a tak jsme tady a teď – a až se z přenosu stane záznam, tak budeme téměř všude a téměř kdykoliv.

PAGI: A co víc by si fanoušek fantastiky vůbec mohl přát!

PAVEL: Z loňského roku nám zbyl takový malý dloužek: fyzické předání cen 39. ročníku Ceny Karla Čapka na pódiu. „Tak nějak“ se přihodilo, že ten dloužek zůstane nesplněný i letos. Mrzí nás to, ale to je asi tak všechno, co s tím můžeme dělat.

A teď už můžeme začít vyhlašování výsledků čtyřicátého ročníku Ceny Karla Čapka.

PAGI: Až když jsem připravoval podklady k tomuto vyhlašování, tak jsem si uvědomil, že právě ukončovaným ročníkem soutěží slaví své čtvrté kulatiny. Velké poděkování si zaslouží všichni, kdo přispěli svým dílem k tomu, že jsme se prokutáleli až k tomuto kulatému číslu. Všem autorům – minulým i současným – děkuji za jejich nadšení a také za kvalitu jejich příspěvků, porotcům za jejich trpělivost, která u některých trvá již desítky let, všem předchozím administrátorům – tím prvním a zakladatelem Ceny Karla Čapka byl Pavel Poláček, který před měsícem oslavil své šedesátiny, dále současnému sekretáři soutěže – a také jejím regionálním organizátorům. V neposlední řadě pak děkuji pořadatelům Parconů, bez jejichž spolupráce a podpory bychom mohli výsledky oznamovat tak maximálně na nádraží v přestávkách mezi hlášeními o zpoždění vlaků.

Děkuji všem těm, kteří tenhle štafetový kolík nesou, a všem těm, kteří ho v budoucnosti ponесou – i když o tom teď třeba ani neví.

PAVEL: Vyhlašování nominací je řazené abecedně podle příjmení, výsledné pořadí je seřazené – pro všechny, tedy kromě vítěze, „trochu nekorektně“ – řazené odshora podle počtu obdržených bodů od porotců v příslušné kategorii.

PAGI: Stejně jako vloni jsme vyhlašování Pulců, Skokanů a Mloka pro vítěze kategorií zařadili až na konec celého maratónu.

Mikropovídka

PAVEL: Nominovanými autory a příspěvky v kategorii mikropovídka jsou: ● Václav Dvořáček: Radikální řez, ● Veronika Salášková: Mozaika, ● Jan Vrána: Inspekce

PAGI: Václav Dvořáček sice v CKČ není nováček, ale toto je jeho první nominace. Pracuje jako radiolog v Jablonci nad Nisou a sám sebe považuje za nepravidelného spisovatele.

PAVEL: Veronika Salášková už jednu nominaci má, bylo to v roce 2014 a také v kategorii mikropovídka. V loňském roce jí nominace v kategorii krátká povídka unikla o pověstný vlásek – byla šestá. Ráda píše sci-fi i fantasy a ráda překračuje hranice subžánrů i žánrů. Kromě psaní jí baví třeba i hra na ukulele.

Vystudovala klasickou archeologii, její profesní kariéra osciluje mezi žurnalistikou a marketingem.

PAGI: Jan Vrána se objevuje na pódiu již třetí rok v řadě a po každé v této kategorii, zdá se, že mu tento formát sedí. Možná to je ale také i proto, že kvůli rekonstrukci chaloupky v pohraničí má na psaní málo času a mikropovídky jsou proto praktickým řešením.

PAVEL: Vítězí mikropovídka Mozaika Veroniky Saláškové.

PAGI: Jako druhý skončil Jan Vrána s Inspekci, Radikální řez Václava Dvořáčka je třetí.

Krátká povídka

PAGI: Skoro by se mi chtělo říci, že od krátkých anekdot přecházíme k anekdotám dlouhým, ale to vůbec není pravda – krátké povídky nemusí a ani nepotřebují být anekdotami. Ostatně anekdotami nemusejí být ani ty mikropovídky, jak se ostatně letos ukázalo. Nominovanými jsou: ● Dávid Mamrila: Takmer bezvýznamný chlap, ● Eliška Mostecká: Jako lidé ..., ● Kateřina Němcová: Duch, ● Jana Pavloušková: Pobyt v Lázních, ● Štěpán Tůma: Inguquko

PAVEL: Dávid Mamrila získal letos svoji čtvrtou nominaci během tří let. V současné době je ale jeho hlavním tvůrčím cílem napsat diplomovou práci. Držme mu všichni palce. Hlavně porotci, ať do příštího ročníku CKČ pošle povídku a ne tu diplomku...

PAGI: Eliška Mostecká se účastní Ceny Karla Čapka poprvé a zařazuje se tedy mezi letos poměrně početnou skupinu nováčků CKČ, kteří dosáhli až na nominaci. Psát příběhy začala hned, jakmile se naučila psát, tedy už v první třídě, a vlastně nikdy nepřestala. Ale její táta Jarek pro ni byl nedostupným vzorem, proto se dlouhou dobu styděla ukázat mu svoje texty. Tohoto studu se zbavila, když jí bylo osmnáct, a tehdy také získala své první ocenění, vítězství v literární soutěži Skrytá paměť Moravy. A také poslala svůj první příspěvek do CKČ.

PAVEL: Kateřina Němcová vystudovala zahradničení v Brně a jejími koníčky jsou fantasy, anime a japonština. Ještě jako studentka se úspěšně účastnila literárních soutěží O cenu barda Marigolda a O cenu Jima Dollara. Do CKČ přispěla v letech 2016, 18, pak vloni a letos počtvrté – vlastně správně popáté, protože v roce 2009 to bylo ve spoluautorství se svým tátou, nám dobře známým Vladimírem Němcem.

PAGI: I Jana Pavloušová patří do letošní celkem početné skupiny nováčků Ceny Karla Čapka, kteří svoji první účast proměnili v nominaci. Ve své tvorbě spíše inklinuje k humorným povídkám, neboť, jak sama říká, jinak skončí v hororu nebo aspoň v thrilleru. Již jí vyšly dvě povídky a další dvě čekají na publikování. Je analytickou chemičkou, pěstuje kaktusy, vytváří rodokmeny a v okolí Olešky, kde s rodinou žije, vysévá louky pro motýly.

PAVEL: I Štěpán Tůma se hned při své první účasti v Ceně Karla Čapka vyšplhal mezi nominované – možná to souvisí s jedním z jeho koníčků, boulderingem. Evidentně to zabralo – takže vy, kteří o nominaci zatím bojujete marně, ve Štěpánovi máte inspiraci, jak toho dosáhnout.

Jeho dalším koníčkem je stopování a monitorování vlků. Jeho literární zájmy jsou rozprostřené od reportážní literatury přes klasiku až po fantastiku, kterou ale upřednostňuje. Jeho literárními vzory jsou Neil Gaiman a Cormac McCarthy a v současné době se prokousává sérií *The Expanse*.

A v této kategorii vítězí?

PAVEL: Nenarození jsou jako lidé – to je i název vítězné povídky Elišky Mostecké. Gratulujeme!

Určitě by z Eliščina vítězství měl její táta radost, kdyby u toho mohl být. Věnujme mu, prosím, tichou vzpomínku.

PAGI: Na druhém místě se umístila Kateřina Němcová doprovázená svým Duchem, třetí skončila Jana Pavloušková a její *Pobyt v Lázních*, čtvrtý je Takmer bezvýznamný chlap od Dávida Mamrilly a páté místo obsadil Štěpán Tůma a jeho *Inguquko*.

Povídka

PAVEL: Samozřejmě se najdou výjimky, ale v kategorii povídek je obvyklým základem úspěchu schopnost dovedně skloubit příběh, jeho atmosféru i pointu. A samozřejmě s tím vším se vejít do stanoveného rozsahu. Také proto této kategorii často říkáme „královská“.

PAGI: Nominovanými jsou: • Vlastimil Boháč: *Město kalných sluncí*, • Jan Dubský: *Vesmír je naše moře*, • Lucie Matějíčková: *Město růží*, • Jana Plauchová: *Marfánská odysea*, • Krystýna Obrdlíková: *Trh*

PAVEL: Vlastimil Boháč vloni v této kategorii získal třetí místo. Tehdy se nám přiznal k pěti publikovaným povídkám a k ceně *Daidalos* 2019, letos k tomu ještě přidal dvě povídky publikované v *XB-1* a jednu v *Mlokovi* 2020. Jeho zájmy jsou atmosférická hudba a zelený čaj, oboje mu slouží spolu s naučnou literaturou jako inspirační zdroj.

PAGI: Jan Dubský do Ceny Karla Čapka poprvé přispěl v roce 2018. Letos, při své druhé účasti, se propsal mezi nominované. Ze žánru fantastiky obdivuje Tolkiena a Asimova. Je mu dvaatřicet let a i když mu hodně času zabírají rodičovské starosti, vyšetří si trochu času i na florbal, čtení a také psaní, se kterým začal poměrně nedávno.

PAVEL: Lucie Matějíčková se účastní Ceny Karla Čapka každoročně už šest let, ale toto je její první nominace. Jejím hlavním zaměřením je fantasy, i když tu a tam přeskóčí i do sci-fi. Její jméno ale není neznámé, má už své povídkové zářezy na pažbách *Pevnosti*, *XB-1* a také *Kočasu* 2019. Inspirací k povídce jí byly dva hodně odlišné prameny – egyptská mytologie a Šípková Růženka.

PAGI: Jana Plauchová neboli Adhara je, dalo by se říci, občasnou účastnicí CKČ již šestnáct let, ale letos je to její vůbec první nominace. Její doménou je sci-fi, její bibliografie obsahuje čtyři romány, které vyšly v letech 2012 až 2019, pět povídek – a k tomu přidejme ještě spoluautorství scénáře populárně naučného filmu *Jeho jasnost Slunce*.

Jana, vystudovaná molekulární biologka, se nakonec stala astronomkou s vedlejší specializací na astronautiku. Ke psaní sci-fi ji přilákala tvorba Jozefa Žarnaye a Kira Bulyčova.

PAVEL: Krystýna Obrdlíková se Ceny Karla Čapka účastní počtvrté – v roce 2015, kdy získala páté místo v kategorii povídka, a pak ještě v letech 2014 a 2016. S Cenou Karla Čapka toho má ale společného víc: v roce 2017 byla organizátorkou *Parconu* v Pardubicích. Kromě oceněné povídky publikované v *Mloku* 2015 vyšly její povídky z CKČ i v *Kočasech* 2015 a 2017 a další čtyři povídky v *XB-1*. Povoláním knihovnice se v současnosti stará o dvě děti a to málo volného času, který jí zbývá, dělí hlavně mezi psaní a čtení. Povídka *Trh* patří do světa, ve kterém se hrdinové jejich povídek pohybují už přes deset let.

PAGI: Vítězem kategorie povídka je *Marfánská odysea* a Jana Plauchová, gratulujeme!

Saša Pavelková o ní říká: „Jana Plauchová nepochybně hraje první housle mezi autory hard sci-fi na Slovensku, ve svých textech spojuje preciznost vědkyně s fantazií autorky fantastiky a přitom stále má kam autorsky růst.“ Myslím, že ukázka a vůbec celá vítězná povídka to potvrzuji.

PAVEL: *Město růží* Lucie Matějíčkové skončilo na druhém místě, Krystýna Obrdlíková a její *Trh* jsou třetí, následuje *Město kalných sluncí* Vlastimila Boháče a páté místo patří Janovi Dubskému a jeho povídce *Vesmír je naše moře*.

Novela

PAGI: Novela je svým rozsahem nejdelším literárním útvarem mezi kategoriemi Ceny Karla Čapka, přesto se každý rok najde dost porotců, kteří mají odvahu a odpovědnost se prokousat všemi příspěvky. Letos vybrali nominace takto: • Zuzana Cascino: *Mechanické životy*, • Marie Domská: *Voják nepláče*, • Zdeněk Jarchovský, Ludmila Klabáčková: *Návrat*

PAVEL: Zuzana Cascino / * čti „kažino“ */ je ve dnešním pořadí vyhlašování čtvrtým a posledním nováčkem, který byl nominován. Píše hlavně básně, čas od času k nim přidává povídky s hlubokým lidským příběhem. O sobě tvrdí, že příběhy v ní vznikají a ona je jen zaznamenává.

K vydání připravuje novelu *Čirikloro*. Je o bílém děvčátku,

kteří při narození dostalo romskou duši a s ní magii, kterou se učí ovládat. A tak se odlišuje od obou komunit a ani jedna ji nepřijímá. Zuzanino povolání fyzioterapeutky se zaměřením na těžce postižené děti si od nás zaslouží hlubokou úklonu.

PAGI: Věrní diváci vyhlášení výsledků Ceny Karla Čapka si určitě připomněli, že Marie Domská v této kategorii zvítězila před dvěma lety s novelou Kchrat a vloni se její povídka Netvor usadila na čtvrtém místě. Toto je její třetí nominace v řadě a tedy vysvědčení stálé kvality.

PAVEL: Zdeněk Jarchovský se po několika účastech v Ceně Karla Čapka propracoval k nominaci. Není až tak moc divu, protože Zdeněk Jarchovský si ve fantastickém žánru odpočívá od detektivek, kterých má za sebou téměř tři desítky za necelých patnáct let, o dalších – především odborných – pracích nemluvě. Když se k němu dostalo prohlášení nejmenovaného autora, že nejužší jsou příběhy sirotek s kouzelným darem, řekl si, že to je ta správná inspirace pro CKČ. A aby nejenom postavy této novely, ale i autoři byli genderově vyvážení, přizval ke spolupráci Ludmilu Klabáčkovou jako expertku na ženské postavy.

PAVEL: V této kategorii již podruhé zvítězila Marie Domská. K univerzu Kchrat v této novele přidala i detektivní zápletku.

PAGI: Druhé místo patří Zuzaně Cascino a jejím Mechanickým životům, třetí místo obsadili Zdeněk Jarchovský a Ludmila Klabáčková s novelou Návrat.

ABB robotika

PAVEL: Společnost ABB – pamětníci ji znají ještě jako „ASEA-Brown-Boveri“ – se specializuje na digitalizaci a robotizaci v průmyslu a kromě toho je také sponzorem Ceny Karla Čapka.

Kategorie „ABB Robotika“ je vlastně průřezovou, protože jsou do ní vybírány příspěvky s robotickou tematikou ze všech kategorií.

PAGI: Nominovanými jsou: • Zuzana Cascino: Mechanické životy, • Eliška Mostecká: Jako lidé..., • Kateřina Němcová: Duch, • Jana Plauchová: Marťanská odysea, • Štěpán Tůma: Inguquko

PAVEL: K vítězství v této kategorii gratulujeme Zuzaně Cascino a jejím Mechanickým životům.

PAVEL: Na úplný konec tohoto maratónu jsme si nechali vyhlášení nositelů Pulců, Skokanů a – možná i – Mloka. Porotci totiž vedle bodového hodnocení dávají každé kategorii i „mločí body“, pokud jsou toho názoru, že si toto ocenění její vítěz zaslouží.

PAGI: Svého druhého Pulce získává Marie Domská.

Svého prvního Pulce získává Veronika Salášková.

Svého prvního Pulce získává Eliška Mostecká – a protože je vítězkou kategorie při své první účasti v CKČ, je i držitelkou Skokana. Zbývá jediná kategorie, jediné jméno: **Jana Plauchová**, a získává Mloka.

PAVEL: Tímto okamžikem se čtyřicátý ročník Ceny Karla Čapka stal historií. Pro některé z vás dokonce nezapomenutelnou historií. Na shledanou za rok. Doufejme, jak se zpívá v jedné písničce, že „na shledanou v lepších časech“.

Kompletní výsledky CKČ 2020-21

Mikropovídky

#	S	1	2	3	4	5	6	Autor: Název
1.	719	6	2	7	3	7	3	Veronika Salášková: Mozaika
2.	712	5	6	2	6	4		Jan Vrána: Inspekce
3.	639	2	7	5	9	2	5	Václav Dvořáček: Radikální řez
4.	614	3	5	6	8	2	2	Lukáš Tomšů: Polední jídlo
5.	605	2	6	2	9	5	7	Benjamin Čičel: Legenda o Feyryrovi, čo skrotil víchor
6.	563	3	4	7	3	4	3	Michaela Kubičková: Z bláta do ohně
7.	534	2	4	4	4	7	7	Tomáš Berka: Jezdci Bouře
8.	521	2	3	4	7	8	3	Lukáš Kos: Bene mori
9.	472	1	6	8	2	1	3	Jana Pavloušková: Potíže pana Lásky
10.	452	-	3	9	6	6	2	Dávid Mamrila: Kým nás diaľka nerozdelí
11.	432	-	4	4	6	11	1	Vendula Kreplová: Danajský dar
12.	396	2	-	2	4	8	8	Lubomír Chlup: Včela
13.	391	1	3	3	7	3	4	Tomáš Novotný: Zdarkakrama
14.	388	1	1	5	6	4	6	Vendula Kreplová: Rytíři jsou na draka!
15.	381	1	2	4	5	3	7	Daniel Suk: Dies Irae
16.	266	-	-	3	6	3	8	Jaroslav Kolůch: Jepičí život
17.	252	-	1	3	6	1	6	Štěpán Tůma: Světскеj život
18.	235	-	1	2	3	5	6	Markéta Šmejkalová: Sýrový elementál
19.	213	-	-	-	5	4	9	Lubomír Chlup: Kolonie
20.	204	-	-	1	2	7	7	Michal Kukla: Poslední člověk
21.	169	-	1	1	3	2	5	Tereza Kučírková: Holčičí zábava
22.	75	-	-	-	3	-	3	Michal Molhanec : Bitva
23.	49	-	-	-	1	2	1	Jan Beneš: Horror pana Červíka

Krátké povídky

#	S	1	2	3	4	5	6	Autor: Název
1.	604	3	6	5	6	2	3	Eliška Mostecká: Jako lidé ...
2.	505	2	5	6	1	5	4	Kateřina Němcová: Duch
3.	501	-	4	11	7	3	2	Jana Pavloušková: Pobyt v Lázních
4.	489	2	6	1	3	7	4	Dávid Mamrila: Takmer bezvýznamný chlap
5.	474	3	4	4	4	2	1	Štěpán Tůma: Inguquko
6.	467	2	5	4	5	1	3	Michaela Trnovská: Zpěv drona
7.	463	1	2	7	5	4	8	Vladimír Němec: Pokud dodrží slovo
8.	414	1	5	2	2	7	5	Barbora Vrobelová: Údržba veřejného osvětlení
9.	371	1	1	7	5	3	3	Petr Krivánek: Moucha domácí
10.	316	1	1	3	8	3	1	Jaroslav Kolůch: Jenůf
11.	308	-	2	2	4	9	4	Václav Ryšavý: Dědeček Ferdinand
12.	295	1	-	2	5	5	6	Tereza Kučírková: Úsvit táborového dne
13.	293	3	-	-	1	4	5	Zdeněk Rampas: Roboti
14.	273	1	1	3	1	4	6	Peter Gajdošík: Zvážšenina
15.	263	-	1	2	5	4	7	Lukáš Kos: Ztráta času
16.	249	1	-	4	3	2	4	Emma Surdu: Mesiáš
17.	243	1	2	1	1	4	4	Štěpánka Matějová: Za dvě pětky
18.	237	1	1	1	1	6	4	Ondřej Michálek: Démoni mezi řádky
19.	232	2	1	-	-	1	2	Klára Foudová: Zennové vypráví
20.	223	-	1	3	1	4	7	Michael Sedláček: Smrť
21.	203	1	-	-	5	4	2	Kristína Leonhard: Strž
22.	182	-	-	4	2	1	6	Jana Falberová: Hluchá zóna

Cena Karla Čapka

23. 173-	1	1	3	4	3	Stanislava Havlová: Chrám minulosti
24. 162-	1	1	2	6	1	Lubomír Chlup: Blízká setkání
25. 159-	2	2	1	2	2	Marie Klepetková: O Zatuhlé dívce
26. 157-	-	1	3	6	2	Miroslav Švercel: Berša Bibahtale
27. 156-	-	2	2	3	5	Viktor Mottl: Kontakt
28. 146-	-	1	4	3	3	Markéta Prášková: Konec vesmírné odysey
29. 144-	1	-	2	2	6	Katarina Jack: Čo prichádza po tichu?
30. 130-	-	-	2	5	4	Michaela Havlíčková: Dar
31. 119 1	-	-	1	2	2	Petr Jánský ml.: Siralem
= 119-	2	-	1	2	2	Marie Benešová: Pražské boriny
33. 104-	-	2	2	2	1	Lubomír Chlup: Třížení
34. 97 -	-	3	1	1	1	Václav Dvořáček: Derealizace
35. 96 -	-	1	2	3	1	Petr Jánský ml.: SPřech & Marlana
36. 90 -	-	1	2	-	4	Tereza Kučírková: Jakou barvu mají jahody
37. 87 -	-	-	3	1	3	Jiří Fejk: Vaše Váženosti
38. 79 -	-	-	1	2	4	Tomáš Konečný: Neošaman
39. 55 -	-	-	1	-	4	Bohumil Ždichynec: Slova do prázdna
40. 20 -	-	-	-	-	2	Viola Jíchová: Bílá Bohyně
41. 10 -	-	-	-	-	1	Jana Trdā: Soráč, vole!

Povídky

#	S	1	2	3	4	5	6	Autor: Název
1.	694 7	5	2	2	2	3	3	Jana Plauchova: Marťanská odyssea
2.	635 4	8	3	5	-	2	2	Lucie Matějčková: Město růží
3.	531 3	3	6	5	3	3	3	Kristýna Obrtlíková: Trh
4.	513 3	5	3	5	4	-	-	Vlastimil Boháč: Město kalných sluncí
5.	421 3	1	3	5	3	4	4	Jan Dubský: Vesmír je naše moře
6.	362 1	4	3	-	6	5	5	Zbyněk Moravec: Rozbito na střepy
7.	339 1	1	6	5	2	3	3	Linda Koutová: Asistentka pana Blacka
8.	327 -	5	2	5	1	5	5	Jiří Tesař: Dům z černého kamene
9.	290 1	-	1	6	5	6	6	Michaela Kubičková: Výběr
10.	269 -	2	3	7	2	2	2	Lucie Matějčková: Hodina mezi půlnocí
11.	261 -	2	5	1	3	5	5	Kamila Minaříková: Káva jiného muže
= 261 -	1	3	3	8	3	3	3	Dávid Mamrila: Živá chuť
13.	237 1	-	1	5	1	7	7	Pavel Kovařík: Mistr
14.	236 -	1	2	2	8	4	4	František Antonín Kovařík: Realita
15.	233 -	-	3	3	4	8	8	Alexander Savov: Nevyhnutelný
16.	226 -	1	4	4	3	2	2	Tomáš Novotný: Cesta z Města
17.	224 -	1	4	4	2	3	3	Štěpánka Červinková: Na avokáda vdovy Goodwillové nesahejte!
18.	220 -	-	2	4	5	6	6	Milan Pohl: Polarotopie
19.	207 -	2	1	1	6	4	4	Tomáš Berka: Černé masky
20.	206 -	-	2	4	3	7	7	Štěpánka Červinková: Krmivo pro Ame-mait
21.	168 -	-	2	4	4	2	2	Jaroslav Kolůch: Z-Gen
22.	150 -	1	-	2	5	3	3	Tereza Micková: Balada o Zhoubě
23.	141 -	2	-	1	3	3	3	Linda Sigmundová: Téměř pohádkový les
24.	134 -	-	1	2	2	6	6	Kristína Leonhard: Conrad
25.	123 -	-	1	1	4	4	4	Jiří Fejk: Kruh
26.	119 -	-	3	1	2	2	2	Tomáš Berka: Korunní princ
27.	70 -	1	1	-	-	2	2	Ondřej Vrtiška: Záchodový motoráček
28.	55 -	-	1	1	-	2	2	Tereza Kvasničková: Na čí straně je pravda
29.	34 -	-	-	-	-	2	1	Jan F. Rajm: Začátek nevyhnutelného konce

Novely

#	S	1	2	3	4	5	6	Autor: Název
1.	779 7	7	4	3	2	-	-	Marie Domská: Voják nepláče
2.	667 5	4	10	1	1	2	2	Zuzana Cascino: Mechanické životy
3.	532 3	6	4	4	1	2	2	Zdeněk Jarchovský: Návrat
4.	393 1	2	8	3	4	2	2	Jaroslav Beznoska: Poslední křížová výprava (v roce 2050)
5.	350 1	3	1	8	5	-	-	Jaroslav Kolůch: Adabra
6.	259 -	1	5	5	2	3	3	Imrich Rešeta: Třetí akt
7.	253 -	2	3	3	4	4	4	Veronika Staňková: Plavčíci z Emecasy
8.	213 -	1	2	3	4	5	5	Jana Trdā: Odkaz zatracených – Zapalte strážní ohně
9.	209 -	2	2	3	2	4	4	David Šťastný: Cesta kolem světa za 8 vteřin
10.	198 -	-	3	2	4	6	6	Ferdinand Žernovič: Stroj
11.	123 -	-	-	3	4	3	3	Matěj Culka: Spis Ajgra ze Zi

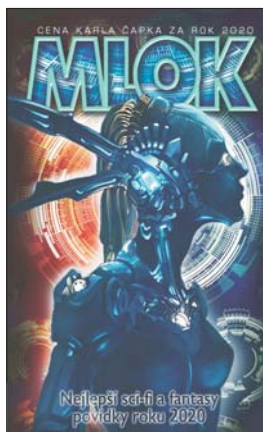
ABB robotika

#	body	1	2	3	4	5	6	Autor: Název
1.	33,35	5	4	10	1	1	2	Zuzana Cascino: Mechanické životy
2.	28,92	7	5	2	2	2	3	Jana Plauchova: Marťanská odyssea
3.	20,13	3	6	5	6	2	3	Eliška Mostecká: Jako lidé ...
4.	15,80	3	4	4	4	2	1	Štěpán Tůma: Inguquko
5.	15,57	2	5	4	5	1	3	Michaela Trnovská: Zpěv drona

Na konec trocha statistiky. Se sto čtyřmi příspěvky jsme na tom o šest lépe než loni, a i počet autorů a autorek vzrostl z jedenasedmdesáti na sedmdesát devět, či přesněji sedmdesát osm a jednu autorskou dvojici. Z nich poslalo jeden příspěvek šedesát jedna, dva příspěvky třináct, tři příspěvky tři a čtyři příspěvky zaslali dva autoři. Osmačtyřicet z nich se zúčastnilo v jedné kategorii, dvanáct ve dvou kategoriích, jeden ve třech kategoriích a k tomu tu letos máme jednoho rekordmana, který obeslal všechny čtyři kategorie. Zřejmě se chtěl vyhnout porotcování...

Šestnáct nominačních míst si rozdělilo patnáct autorů a jedna autorská dvojice, proti předchozím rokům nemáme tedy vícenásobné nominace.

**Vítězné povídky najdete v lednu ve sbírce Mlok 2021
A přednádnem vyšel opožděný Mlok 2020**

Susanna Clarková: Piranesi

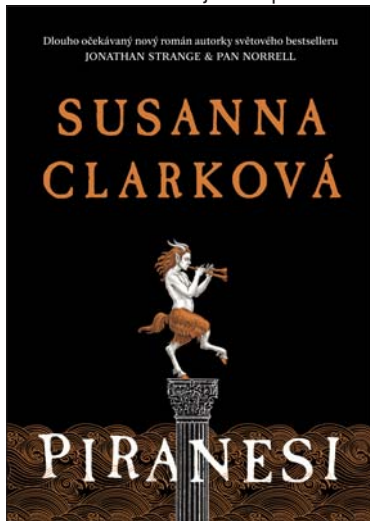
Prvotina Susanny Clarkové *Jonathan Strange & pan Norrell* byla svého druhu zjevením pro řadu čtenářů. Od samého jejího počátku víme, že pozadím příběhu je návrat magie do Británie, a mně osobně nakonec nejvíc imponovalo, že jejím nejbližším námětem, dlouho skryvanou pointou, bylo totéž. Vztít takto vážně abstraktní – a svým způsobem odtážité, protože zcela fiktivní – téma je krajně neobvyklé. Myslím, že těžko postižitelný celkový dojem, který spleťtá a epická kniha vyvolává, vděčí za svoji působivost právě tomuto málo reflektovanému autorčinu postoji. Vysvětluje to zvláštní paradox, kdy žádná z postav se vlastně nedá označit za hlavní nebo nám zvlášť blízkou, ale kniha přitom působí silným jednotlým dojmem. Navzdory prvoplánové zábavnosti a čtenářsky vděčné epičnosti to byla hluboce netriviální kniha. Nečekaně dlouhý odstup před vydáním druhého románu ve mně proto vyvolává zvědavost, zda autorka nechala v základu knihy opět uzrát něco neobvyklého, hluboko ukrytého a z literárního hlediska podobně radikálního.

Od prvních vět je zřejmé, že *Piranesi* představuje snad ve všech ohledech odlišnou knihu. Nacházíme se v rozlehlém a okázale fantazijním bludišti, je to Svět plný pomalu chátrajících Síní (a občas Scho-dišť a tak podobně), co se nacházejí uprostřed všudypřítomného Moře (občas s Přílivem a tak podobně) a které jsou plné krásných a pozoruhodných Soch (a občas Racků a tak podobně). Hlavní postava světem, o kterém by se dalo říci, že je jejím laskavým Domovem, prochází, popisuje nám, jak vypadá, předvádí nám, jak funguje, a vykládá nám, co si o něm myslí. Náš pohled na ničem neulpívá dlouho, takže nejde říct, že by kniha byla nějak rozvleklá, ale tempo je pomalé, události malé, vývoj postupný, takže trvá skoro polovinu knihy, než se Náznaky a Nesoulady nastřádají natolik, že příběh dospěje k nějaké jasné, dramatictější působící konfliktuální linii.

Je zajímavé i podstatné, že prostředí Světa nepůsobí nijak archetypálně. Jednak neurčité antické prostředí s rozpadajícím se mramorem navzdory staletím kulturního vstřebávání představuje stále spíše banální, často romantizující, nezřídka jen pastorální pozadí. Hlavně se v něm však čas od času bezstarostně objeví moderní, očividně kontrastní prvek, jako jsou hodinky nebo svítlna na baterie. Tušíme, že tady něco podstatného nehraje, ale překvapivě dlouho nemají tyto jednotlivosti a jejich původ žádnou zvláštní roli. Myslím, že to je chvíle, kdy se čtenářské dojmy z knihy mohou začít rozházet. Opakování, dokonce jakási bezúčelnost děje, a to i bráno při zpětném pohledu, můžou někomu přijít prázdné a zbytečné. Naladí-li se však čtenář na rytmus knihy, zjistí, že je příjemný, navzdory rostoucímu znepokojení uklidňující a hlavně takovým až trochu autistickým způsobem uspokojivý. Styl knihy není snadné

přesně vystihnout: více než jindy platí, že je nejlepší si pár stránek přečíst, aby člověk atmosféru knihy – a zde i podivuhodnou neotřesitelnost hlavního hrdiny – poznal. Mimochodem, nejsem na podobné věci obvykle příliš vnímavý, ale mám dojem, že hladkému dojmu, který umocňuje potěšení ze čtení knihy, musel napomoci i překlad Viktora Janíše.

Zdejší Svět se však vyhýbá archetypům nejen svojí vnější poetikou, vzhledem nebo Náměty soch. V knize padne teorie jedné z postav o tom, jakou má Svět povahu, ale i když se oko-

lo této informace točí významná část zápletky, vlastně příliš nezáleží, zda odpovídá skutečnosti. Není to totiž prostředí samo o sobě, co knize dává vnitřní dynamiku, jak to známe z mytopoetických knih Roberta Holdstocka. Nefunguje ani jako mimozemský artefakt, který by obsah v určitém smyslu toliko pasivně z našeho nitra zrcadlil, aby nás „zkoušel“, jako třeba oceán Lemovy *Solaris*. Podle veškeré přímé evidence je Svět totiž zcela trpný: mechanický, opuštěný, dokonce zákonitě podléhající entropii. Jediné, co ho oživuje – činí z pustiny radostné, bezmála rájské místo – je vztah hlavního hrdiny k němu. Zprostředkovaný ovšem toliko jeho vlastním vyprávěním o vnitřních prožitcích. Takový přístup máme sklon odmítnout jako ilu-

zi nebo naivitu, prostě jako pohled čistě subjektivní. Je však potřeba zachovávat opatrnost, protože nemáme ani žádnou přímou evidenci proti němu. A časem se – nepřekvapivě – dozvíme, že Svět je prostředím, kde člověk zapomíná na svůj předchozí život. Z dramatického hlediska tedy Svět na jedné straně slouží pro téhož hrdinu jako živoucí prostor, které plní funkci jeho Domova způsobem, který není možné jednoznačně dešifrovat ani jako dobrý ani jako zlý, ale i místo, který jakoby zapomněním obrušovalo osobnost, dokonale zahlazovalo to, co obvykle vnímáme jako charakter, přičemž ani přibližný smysl tohoto působení není zřejmý.

Vrátíme-li se k příběhu, dalo by se říct, že kniha při čtení asi nejvíc připomíná záznam počítačové hry. Opakovaně se pohybujeme v pítorském, ale podivně nepřírozeně stejnorodém prostředí, v pečlivě naaranžovaném pořadí nacházíme přesně odměřené stopy, které nás vedou k poznání zapomenuté minulosti, abychom postupně dospěli k rozhodujícímu finále, kdy se má rozřešit osud našeho hrdiny. Myslím, že jde o dosti přiléhavý popis – jenže knihu, snad až na pocit poklidnosti, vlastně vůbec nevystihuje. Například motiv opakovaného procházení prostředím by se mohl zdát nudný, jenže my přitom cítíme, že hlavní hrdina má svůj Svět rád, že ho bezprostředně miluje v míře, kterou literatura běžně vůbec neumí vystihnout. Výsledný až hypnotický dojem se sice počítačové hře podobá, ale není výsledkem vnějšího, nýbrž vnitřního zaujetí. Nesvídá, ale uvolňuje. Ještě jinak by se dalo říci, že kniha má vlastně vý-

stavbu hororu, ať už bychom prostředím Světa chápali doslovně a brali ho realisticky, nebo snově a vykládali ho psychologicky. Jenže hororu, z kterého bylo s jemností a pečlivostí odstraněno cokoliv děsivého. Dokonce více: abstraktní struktury hororu paradoxně slouží k aktivnímu vyvolání pocitu bezpečí, takže by šlo hovořit až o jakémisi anti-hororu. Nejde ovšem o záležitost fyzického bezpečí, ale o psychologický vliv: většina lidí ve Světě zemřela, už jen protože se nedokázala uživit.

Chceme-li proniknout hlouběji k podstatě knihy, musíme se proto na chvíli odpoutat od bezprostředního dojmu, který vyvolává. Při čtení se mi záhy vybavily dvě známé povídky. Symbolismem, psychologičností a jistou obsesivností se připomíná povídka *Růžová krychle*, kterou svého času vzbudila rozruch Vilma Kadlečková. V *Piranesim* však úplně chybí jakýkoliv „iniciační“ rozměr. Hrdina je od začátku jakoby hotový. Sice o svém Světě mnohé neví, což mu mimochodem vůbec nevadí, protože je mu nesmírným potěšením ho poznávat, ale i když třeba objeví něco, co zásadně oťře jeho dosavadní přesvědčení, velmi rychle se vzpamatuje. A bezprostředně změny psychologicky vstřebá, když věcné informace vědomě, skoro až racionálně zahrne do obrazu světa i sebe sama způsobem, který bychom si spojovali spíše s androidem než člověkem, kdyby přitom pro nás nezástával tak blíže lidský. Souzní to se zmiňovanou ne-archetypálností Světa a hezky to vystihují třeba Přílivy čtyř Moří, které je možné s trochou snahy matematicky spočítat (a mít z toho radost, samozřejmě). Vede-li si člověk tabulky Přílivů, je v Síních v bezpečí, to je přeci jasné.

Stejně tak se ovšem při čtení připomíná velmi odlišná povídka *Nimralův list* od J. R. R. Tolkiena, kterou autor kdesi trefně označil za „dušičkový příběh“. Téma očistce, tedy jakési zásvětní transformace člověka směrem ke „svatosti“ není v moderní fantastice příliš běžné; a vyskytuje-li se, pak obvykle ne v polorealisticky prokresleném prostředí a už vůbec ne v otevřené útěšné podobě, jaké nacházíme v *Nimralovi* a *Piranesim*. Tolkienův „programový text“, který zkoumá, za jakých okolností může umělec dosáhnout spásy, a hlavně nakolik může být součástí spásy i jeho dílo, ovšem míří přesně opačným směrem než kniha Susanny Clarkové. A to jak v časovém rozměru, kdy náš hrdina už zmíněným procesem očistění od zla předchozího života prošel, tak věcně, kde šlo o transformaci spíše buddhistického typu, která vede k osvobození od „díla“ minulého života. Zde jsou antické reálie Světa případné, protože odkazují na starou představu, že nově zrozený člověk je jakoby *tabula rasa* („nepopsaný list“). Hrdina je ve Světě skoro dokonale svobodný, svůj uvědomělý vztah k němu si teprve začíná utvářet, když se rozhodl vědecky prozkoumat Síně (a mimo jiné systematicky sepsat jejich Sochy).

Pro úplnost je třeba dodat, že tato hrdinova vstupní vnitřní nezávislost na Světě by umožňovala symbolický (jako u *Růžové krychle*) nebo alegorický (jako u *Nimralova listu*) výklad, ale použít podobnou redukci by podle mne bylo škoda, protože autorka sleduje mnohem subtilnější a literárnější cíle. Nabízející se dramatické vysvětlení je proto mnohem zajímavější a zmiňované povídky proto spíše vymezují prostor, v kterém se lze při výkladu pohybovat.

Dopředu je třeba poznamenat, že žádného přímého vysvětlení mechanismů, které se ve Světě projevují, se nedočkáme. Ale myslím, že určitý typ hrdiny na základě dosavadních postřehů můžeme už poměrně spolehlivě. Z hlediska příběhu, který zažijeme, se hlavní hrdina nachází ve stavu *nevinnosti*, a to zhruba v té podobě, v jaké by se z hlediska křesťanství nacházel člověk bez dědičného hříchu. Podobné zjištění nejdříve možná nevypadá nijak významně. Ale teprve, když si ho plně uvědomíme, pochopíme, jak neobvyklá věc se autorce vlastně podařila. Podle sdílené zkušenosti autorů i čtenářů vyžaduje zajímavé vyprávění nějaký druh konfliktu. Jak zmiňovaný Tolkien poznamenal už v *Hobitovi*, o časech, které je dobré zažít, se dá vyprávět jen málo. Dlouhá a zdánlivě snad i bezúčelná první polovina knihy ovšem žádný skutečný konflikt neobsahuje, dokonce i všechny případné nesoulady víceméně jen evidujeme. Ale přitom nám předvádí hrdinu, který má věrohodnou psychologii, prožitky, které rozhodně nejsou banální, i děj, který nese zajímavost.

Zmiňovaná nevinnost přitom není jakýsi okamžitý stav, připomíná spíše trvalou dispozici, což se projevuje na vztahu hlavního hrdiny k jeho světu. I když je velmi bezprostřední, nepoznává svět intuitivně, jednorázově na základě své vlastní podstaty (tedy v tom smyslu, jaký se v teologii přisuzuje andělům). Jeho poznání je stále lidské, tedy diskurzivní, probíhá postupně a s omyly. Má však jakousi zásadní vnitřní oporu, protože je prodchnuté neochvějnou – a z nezaujatého pohledu ovšem ničím nepodloženou – představou, že poznání Světa snad může být někdy obtížné nebo ne zcela přímočaré, ale je možné. Člověk snad ve Světě může příležitostně fyzicky strádat, ale Svět nemá naprosto žádný představitelný důvod člověka klamat. To nápadně připomíná založení moderní přírodovědy, jejíž spolehlivost Isaac Newton zajišťuje tím, že absolutnímu prostoru, v kterém se odehrává jeho nová mechanika, přisuzuje definitoricky přesně ony vznešené atributy, které kabala tradičně přičítá Stvořiteli. Není divu, že hlavní hrdina sám sebe považuje primárně za Vědce, který ctí pozorování, hypotézy a rozum. Nám se Svět právě pod vlivem agnostického vývoje, kterým Newtonova představa později prošla, jeví jako místo prázdné a pusté. Hlavní hrdina ho však vidí spíše barokní optikou, kdy byl vesmír prostorem osobního Božího zájmu: snad každé místo, na které pohlédne, je nějakým způsobem plné života, případně na život alespoň nějak odkazuje. A křesťanský Bůh nemůže mít naprosto žádný představitelný důvod člověka klamat.

Piranesi je od podobných náboženských představ ovšem zcela odpojen. Z vnějšího pohledu funguje Svět jako jakýsi *přirozený svět*, jak je pojednáván ve fenomenologii. Zdejší Věda není redukcionistická ani nominalistická, takže přirozený svět není skutečnost, kterou by bylo nutné vědomě obnovovat. Síně přirozeným světem prostě jsou. Způsob, jakým hlavní hrdina používá racionalitu, není nikde zpochybněn, takže v otázce, jaká je povaha Světa, je pro potřeby příběhu vhodné se přiklonit k tomu, že jeho interpretace není subjektivní: vnímá něco, co my vnímat nedokážeme. V malém měřítku a ve zcela odnáboženštěné podobě naplňuje představu, kterou si baroko vy-

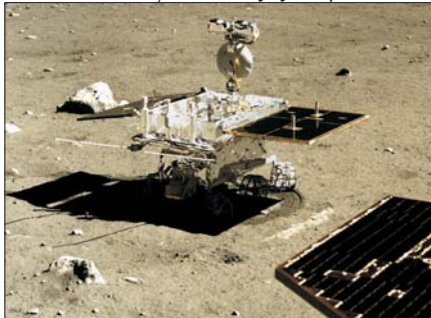
tvořilo jako ideál pro uspořádání celého kosmu. Čteme-li knihu jako poutavý fantastický příběh, na kterém nás zajímá jeho rozuzlení, není podobný výklad přísně vzato třeba, i když duchu knihy odpovídá. Mám však za to, že pouze on nám umožní pochopit, co je strukturální pointa celé knihy. Hlavní Hrdina se ve svém neokázalém znovunalezeném Ráji nakonec potká se Zlem, a to nejenom s fyzickým zlem, které plyne z nebezpečí vneseného do Světa například Pistolí, ale i s morálním zlem, které přináší někdo Zlovolný.

Centrem většiny obdobných příběhů je sestup hlavního hrdiny do nějaké formy podsvětí nebo nevědomí, kde tím či oním způsobem podstoupí transformaci blízkou smrti. I tomuto archetypu se *Piranesi* do značné míry vyhýbá: kniha začíná až docela dlouho po chvíli, kdy byla osobnost hlavního hrdiny násilně zmenšena na jakési podstatné jádro. Podobně jako nám *Jonathan Strange & pan Norrell* ve fiktivní podobě předkládal vážnou studii, jak se magie vrátila do Británie doby napoleonských válek, nacházíme zde stejně vážně, i když podobně fiktivně miněnou črtu na téma, jak by se nevinost, bráno ve smyslu jakési přirozené svatosti, mohla vrátit do našeho současného světa, aniž by to znamenalo některou z obvyklých podob jeho znevažování nebo popření. Vstup člověka, jehož podstata se proměnila, do našeho světa, není konfrontační, vlastně je mimořádně nenápadný, ale přesto se tu odehrává něco radikálního. Nejenom že Susanna Clarková vytvořila soudržného hrdinu na základě předpokladu neproměnné nevinosti, který by sice snad mohl být považován za lidsky žádoucí, ale pro potřeby vyprávění je obecně vnímán jako beznadějně jalový. Navíc ho ještě postavila do existenciální situace moderního světa, kde podobný postoj vnímáme vlastně jako přinejmenším nedokonalý, obvykle však jako falešný. A její výsledek je přitom věrohodný, a to aniž bychom při čtení pocítili jakékoliv nepřírozeň prnutí nebo postřehli jakékoliv vědomé úsilí.

Druhý román Susanny Clarkové možná není tak čtenářsky atraktivní, jako byla její prvotina. Ale na vstupní otázku, zda se jí podařilo zopakovat předchozí literární kouzlo, sám za sebe odpovídám: No to si pište! Výsledek je snad méně okázalý, rozhodně úplně jiný, ale opět stejně neobyčejný. Někomu, kdo není zvyklý na náboženský způsob pohledu na svět, by se mohlo zdát, že jde o málo ambiciózní cíl. Podle mne již v prvním románu vytvořila svět, který mi strukturálně přišel nečekaný a objevný. Tentokrát soudím, že se úspěšně ujala případu, který bych až doteď považoval na tomto světě za nemožný. Nejprve jsem četl, a pak jsem užasl. Ale i kdyby se vám náhodou nepřihodilo to samé, je to precizně vystavěná kniha se zajímavými proměňanými náladami, která dokáže člověka svým nevtrávným rytmem provést příběhem, který je zvláštním způsobem známý, i když působí neotřele, přičemž vás nebude nijak stresovat, ale neztratí kvůli tomu na zajímavosti. A možná vás podobně jako mne přivede k zamyšlení, jakou má vlastně povahu, a případně přitom na nějakou jinou podnětnou odpověď. **Jiří Grunt**
Praha 2021, Argo, přeložil Viktor Janiš, 248 str., 348 Kč

Velké závody

Štědrý den je až příští týden, nicméně já jsem svůj dáreček dostal už dopředu. Po odvrácené straně Měsíce se od loňského ledna plazí čínský pojezdový robot Yutu 2. Není to žádný závodák, zatím urazil cestu cca 850 metrů dlouhou. Je mimo jiné vybaven i panoramatickou kamerou, umí stereo obrázky – a minulý týden poslal na Zemi zajímavou fotku. Ukazuje na obzoru něco, co vypadá jako dům s plochou střechou.

Pochopitelně to vyvolalo velkou pozornost. Na Měsíci zajímavosti není mnoho a těžko tam najít něco, o čem by psaly noviny. O osamělém domě na obzoru se rozepíší ochotně.

Co to je na tom obzoru? Yutu se k tomu štrachá svou šnečí rychlostí. Prý se tam doplází za tři měsíce. S největší pravděpodobností se zjistí, že je to hranatý kámen. Zatím to tak vždycky bylo. Ve dvaasedmdesátém se hodně psalo o pyramidách na Marsu. Jako námět mi dvacet let ležely v hlavě a pak jsem o pyramidě na Marsu napsal trojdielný román *Milenium*.

O krychli na Měsíci nic psát nebudu. Vysmáli by se mi snad všichni scifisti. Určitě viděli Kubrikův film *Vesmírná odysea*, ano, je to film na námět Arthura Clarka o radiové hlásce, která při kontaktu s pozemskými astronauty vyšle tam někam signál typu UŽ jsou tady.

Hláška vítězi velkého kosmického závodu

Moc si přeji, aby to byl hranatý balvan a ne taková hláška. Zcela vážně a upřímně si myslím, že by kontakt s mimozemšťany pro nás nedopadl dobře. Ta technicky vyspělejší civilizace poničí miň vyspělou.

Tak to chodí a nesejde na tom, zda to ta vyspělejší chce nebo nechce. Tím spíš, že obvykle chce. Hláška na Měsíci, není o co stát.

Co kdyby to ale bylo něco jako Hláška, ale bylo by to milion let staré a už to nefungovalo, nic by to nikam nevysílalo. Prostě by si to bylo ve vzduchoprázdnu, zabořené po půl lýtka v měsíčním prachu. Kdo by se zmocnil jeho tajemství? Vozítko Yutu 2 je jen brouček plazivka. Ten by to vyfotil a nic s tím nepořídil. To by potom začaly kosmické závody, kdo se k tomu dostane dřív! Američani nebo Rusové nebo Číňani? Elon Musk nebo snad Evropská kosmická agentura?

Ano, byly by to velké závody. Jak by dopadly?

Nabízím mírně škodolibé vyústění. Ať by byl první kdokoli, třeba by se mu to vyhaslou Hlášku podařilo odvézt na Zemi. Koukal by pak – div by si oči nevykoukal a nic moc by se nedozvěděl. Představte si, že jste ve středověku, že jste pismák v klášteře a někdo vám pošle fleš pamětí s kompletní nahanou Wikipedií. Co vám to bude platné, středověkému pismákovi? Asi tolik, jako ta milion let stará Hláška vítězi velkého kosmického závodu.

Ondřej Neff / ČRo Plus

Sen o pouštní planetě

Do kin vtrhla nová adaptace slavného sci-fi románu, ale budoucín vysněných říší je mnohem starší a s jasnými pravidly.

Vědecká fantastika byla stejně jako fantasy dlouho oblastí literárního ghetta. Teprve velikáni J. R. R. Tolkien či Isaac Asimov vyvedli tento žánr do hájemství velké literatury. A dnes, zejména díky hollywoodským blockbusterům, začínají vysněné světy vládnout celé popkultuře.

Fanouškům žánru science fiction není třeba nic kolem čerstvě uvedeného velko filmu *Duna* vysvětlovat; ti opravdu skalní znají také filmové zpracování režiséra Davida Lynche z roku 1984. Tehdejší adaptace románu Franka Herberta stála 40 milionů dolarů, Kanadán Denis Villeneuve měl k dispozici rozpočet ve výši 165 milionů, tedy takřka čtyři miliard korun. Základní otázka tedy bude znít: utratil Villeneuve svěšené peníze účelně? Hned zkraje dlužno přitakat. K filmu se ještě dostaneme, zatím jen konstatujeme, že Villeneuveův film *Duna* je monumentální dílo, které má kapacitu zasáhnout i diváky daleko za okruh milovníků fantastiky.

Román *Duna* vyšel poprvé v roce 1965. Dnes počítáme Franka Herberta do plejády sedmi dinosaurů, jak označil Brian Aldiss velikány scifistické klasiky. K nim náleží ještě Isaac Asimov, Arthur Clarke, Robert Heinlein, Ron Hubbard, A. E. van Vogt a Frederik Pohl. V roce vydání *Duny* by však nikdo neřadil Herberta třeba právě vedle Asimova, tvůrce tří zákonů robotiky. Byl to autor dvou desítek povídek a několika románů, žádného bestselleru. *Dunou* si to ale vynahradil a dnes, pětáctičet let po jeho smrti, se úhrn vydaných výtisků *Duny* odhaduje na dvacet milionů. To je úspěch tak zásadní, že stojí za úvahu pospat, jak toho dosáhl.

Fenomén Duny

Rok 1965 měl pro vývoj žánru zásadní význam. Tehdy totiž vyšla ve Spojených státech v masové, paperbackové edici triologie J. R. R. Tolkiena *Pán prstenů*, do té doby známému jen úzkému okruhu fanoušků v univerzitních kampusech. Připomenutí, že autor, oxfordský profesor staré anglické literatury, pracoval na svém vele díle několik desítek let. Americké čtenáře ten odpudivě rozsáhlý, dějově vleklý a vymyšlenými realitami nabitý text nadchl a hned se začali rozhlížet, zda se i v americké fantastice dá najít něco podobného. A tak objevili týž rok vydanou *Dunu*.

Herbertův příběh se odehrává v nepředstavitelně daleké budoucnosti – film se odkazuje na rok 10 191. Země je už zapomenuta, lidstvo budoucnosti obývá planety galaktického impéria. Kosmické lety jsou umožněny blíže nespecifikovaným užitím jakéhosi koření, které se nachází na pouštní planetě Arakis. Zde se odehrává hlavní část děje: soupeří tu dva urozené rody Atreidů (ti hodní) a Harkonnenů (černé klobouky), zde přebývá ve skalních norách utlačovaný národ Fremenů. Na pouštní planetě se hrdina příběhu Paul Atreides podporovaný svou matkou Jessikou utká s Harkonneny a také s obrovitými písečnými červy. To vše je literárně vykresleno s nespočtenými

mi, vzájemně provázanými podrobnostmi; tedy stejnou metodou, s jakou J. R. R. Tolkien psal *Pána prstenů*.

Naděšení se dostavilo okamžitě a s ním i prodejní úspěch a oficiální uznání. V roce 1966 dostal Herbert za svoji *Dunu* ocenění Hugo, to je ve světě anglosaské (a už dávno nejen anglosaské) literatury obdobné jako ve světě ve filmu dostat Oscara. Souběžně získal i cenu Nebula, udělovanou sdružením profesionálních spisovatelů Science Fiction Writers of America. Tato SFWA obvykle preferuje vážnější, umělecky ambiciózní díla. *Duna* vyhověla i těmto přísným kritériím.

Frank Herbert na román navázal pokračováním *Spasitel Duny*, o šest let později následovaly *Děti Duny* a poté do své smrti napsal ještě tři další opusy – *Božský imperátor Duny* (1981), *Kacíři Duny* (1984) a *Kapitula: Duna* (1985). Po jeho smrti v roce 1986 vznikly ještě další příběhy z *Duny*, podílel se na nich především Brian Herbert, spisovatelův syn.

Vysněné říše

Úspěch byl tedy od okamžiku vydání nesmírný, nicméně měl brzy dostat ještě jeden podnět. V roce 1977 přišel do kin Lucasův velko film *Hvězdné války*. Až do tohoto roku byla sci-fi v Americe jakousi literární Popelkou; ani u nás tomu nebylo jinak a nebyl to jen důsledek režimní nevole vůči ideologicky neuchopitelnému žánru. Tvrdilo se, že modelový čtenář sci-fi je trudovitý gymnazista, který sní o tom, že by si ho snad někdy mohla všimnout nějaká holka. Komunita sci-fi si vytvořila svůj specifický svět, právem se hovořilo o ghettu a v tehdejších knihkupectvích byste speciální oddělení sci-fi nenašli. *Hvězdné války* to zásadně změnilo. Lucas svou vizuální epikou zaujal široké vrstvy, vyvolal dosud nevidaný zájem o žánr a ten v jistém smyslu trvá dodnes. A *Hvězdné války* jsou postaveny na podobné struktuře, jakou má *Duna*.

Dnešní doba rozhodně není charakteristická všeobecným zájmem o historii a není to žádná novinka. Známa zkušební otázka docenta Vladimíra Kovářika „Kdy byla Říše velkomoravská, můžete se splést o tisíc let“ by nejspíš zaskočila nejednoho fanouška, který dopodrobna zná životopis Sheeva Palpatina a jeho cestu k úřadu galaktického Imperátora. Přesto z ní autoři hojně čerpali. Metodu vysněných říší nevynalezl J. R. R. Tolkien: připomenu fiktivní planety z románů Edgara Rice Burroughse – ten rozmanitými panovníky osadil Mars, Venuši, podzemí Země a v doprovodu opičího muže Tarzana i nitro Afriky.

Tolkien je ovšem nesrovnatelně vyšší liga. Pro něho bylo budování fiktivní říše královská zábava učence, který si v jistém smyslu hrál na stvořitele. Burroughsovy romány jsou prvoplánově zábavné, ironicky zaměřené vyprávěnkou, kdežto Tolkien vybudoval cosi podobného chrámu. Fascinovala ho severská mytologie, motivy *Pána prstenů* čerpal z eposů *Edda* a *Beowulf*. Jako filologa ho bavilo vymýšlení jazyků, vypracoval jich celkem patnáct. Svoje jazykové vize stavěl na hluboké znalosti evropských jazyků včetně jejich historických variací. Do svého díla napěchoval obrovskou nálož učnosti – a zabralo to.

Frank Herbert ovšem nebyl profesor literatury na Oxfordu. Byl to novinář, zkusil lovit ústřice anebo učit lidi přežít v džungli, jím vybudované světy v ekosystému *Duny* tedy neměly hlubinné propracování *Pána prstenů*.

Byly ale dostatečně důkladné na to, aby lidi bavilo sledovat nitky ve složitých pavučinách dvorských intrik. Podobně jako se Tolkien obracel k severské mytologii, Herbert se v *Duně* nechal inspirovat kulturou islámu. Týká se to zejména popisu života pouštního národa Fremenů, zde nalezneme transkripci arabských názvů a jmen, navíc některé peripetie Paula Atreida připomínají osudy proroka Mohameda. Herbertův zájem o arabské reálie byl podpořen i jeho obdivem k postavě slavného britského diplomata – dobrodruha T. E. Lawrence. Velkou inspirací byl i reálný příběh Římského impéria. Sám Herbert se netajil tím, že ho ovlivnilo klasické dílo Edwarda Gibbona *Úpadek a pád římské říše*.

Celé toto úsilí vyústilo ve vytvoření díla, které zásadně přesahovalo tehdy běžnou normu rozsahu románu tohoto žánru. Zrodil se subžánr příběhů o vysněných říších čerpajících ze světové historie. Na tom není nic divného, je to nevyčerpatelná inspirační studnice. Zajímavé ovšem je, co příběhy zpravidla čerpají.

Dodržení schématu

Příběh *Duny* je v tomto ohledu spíše typický. Politický systém je tu monarchický. Máme zde hrdinu, který se angažuje ve prospěch utlačené menšiny. Ale i on je Mahdí, předem určený spasitel. Podstoupí rozmanité zkoušky, načež zvítězí. Potom se zachová jako Václav Havel, který též hovořil o zázraku, ale zasadil se o ustavení demokratického systému? Nikoli. Stává se sám císařem a podpoří vznik svého kultu jako božského proroka.

Tato preference monarchií je pro vysněné říše typická. Snadno nabudeme dojmu, že autoři sci-fi nedávají demokracii za vzdálenější časovým horizontem šanci. Hlava státu je obvykle padouch a hrdinové se rekrutují z řad povstalců. Bílé klobouky časem vítězí, ale jak jsme viděli na příkladu Paula Atreida, o instalaci demokracie není zájem, což lze doložit na mnoha příkladech. Ze strany autorů sci-fi to však není známka osobních sympatií k monarchii. Jsou k tomu nuceni zákonitostí příběhové literatury.

Jakmile je próza postavená na příběhu, nutně sklouzne do jakési archetypální *commedie dell'arte*. Nositeli děje musí být jednotlivci a jejich vztahy musí být konfliktní, jinak příběh nevznikne. Jakmile autor definuje konflikt, chť nechť musí rozdělovat klobouky: těm hodným bílé, těm špatným černé. Držení palců je součástí procesu čtenářství. Důmyslnější autoři se pak snaží vyhnout se černobílému vnímání a vytvářejí složitější rozpolcené postavy, základnímu schématu soupeření vůlí a zájmů se však nelze vyhnout.

To je až příliš jednoduché a literární labužníci se také prvoplánově příběhové literatuře vyhýbají, vizme maximu „není větší nudy, než je zábavná literatura“. Aby schematismus příběhu netrčel jako pověstné péro z gauče, je třeba ho opatřit ochrannou vrstvou chránící krasocit. Proto je třeba toho důkladného

aparátu fiktivní historie, geografie, ekologie, mytologie a kdoví jaké další -gie. Čím je ochranná vrstva tlustší, tím méně nás schéma zraňuje. Toť vysvětlení, proč jsou knihy tohoto typu tak objemné. A filmy tak dlouhé.

Duna číslo tři

V kinech teď máme třetí inkarnaci *Duny*. O té první z roku 1984 už byla řeč, v roce 2000 vznikl ještě televizní seriál, z části se natáčel i v Praze a hráli v něm mnozí naši herci, například bratři Formanové. *Duna* Davida Lynche však nevyvolala žádné velké nadšení: byla jí vytýkána délka (komerční verze má 137 minut, maximalistická 190 minut), nepřehlednost a hlavně nuda. Což mohu potvrdit po čerstvém opětovném zhlédnutí: Lynchův film je zajímavý hlavně proto, že si uvědomíme úžasný technický pokrok. Za těch bezmála 40 let jeho schopnost vyvolat iluzi skutečnosti klesla k nule.

Villeneuveův film ovšem disponuje vším, co se dá za čtyři miliardy korun pořídit. Přitom je až ku podivu, jak věrně se drží literární předlohy, avšak nesnaží se za každou cenu jít jinou cestou než Lynch. Na odbornou analýzu filmu jsou zde jiní, ohlasy jsou zatím příznivé. Konstatuji jen, že film je dlouhý 155 minut a obsahuje půlku děje knihy i Lynchova filmu. Můžeme se těšit na pokračování? Těžko si představit negativní odpověď.

Když tu ale byla zmínka o dějových klišé, nelze opomenout klišé obrazová. Ta zjevně mají podobnou roli jako v literární předloze, tedy detailní popisování fiktivní historie. Začít můžeme u samotného pojmu planeta. Arrakis je pouštní planeta, Paul Atreides pochází z oceánské planety Caladanu. Ve světě vysněných říší je planeta jasně definovaná lokalita: do krajnosti je tento princip doveden v televizním seriálu *Mandalorian*, přímo navazujícím na *Hvězdné války*. Hrdinovi řeknou „jdi na planetu XY a najdi tam stopaře jménem PQ“. Načež dotyčný doletí na XY a u první chajdy potká PQ. Je to samozřejmě nesmysl, ale bez podobných nesmyslů by epika nemohla fungovat.

Všechna klišé žánru i doby

Villeneuveova *Duna* nabízí fascinující podívanou. Krajina, zobrazovaná architektura a samozřejmě i fantastické stroje vzdálené budoucnosti promítané na ohromné plátno multiplexu vyrážejí dech. Můžeme se jen dohadovat, na jakých principech to všechno funguje, gravitace zjevně není žádné svazující pouto. Ohromné dopravní prostředky se vznášejí jaksi samy o sobě. Přitažlivosti nepodléhá ani miniaturní vražedná šipka, nadaná ďábelskou umělou inteligencí. Helikoptéry ale potřebují vířivá křídélka, jaké mají pozemské vázky. To vše je samozřejmě v pořádku: očekáváme, že se rok 10 191 nebude s nějakou gravitací párat, a proč by vedle sebe nemohly koexistovat rozličné technologické koncepty. Jde o vizuální efekt. Před čtyřiceti lety David Lynch vsadil na parafrázi důkladných strojů devatenáctého století (výtvarně se podílel H. R. Giger, autor podoby *Vetřelce*), kdežto Villeneuveova technická estetika je vedena hlavně starostí, aby kosmidla *Duny* nepřipomínala nic z *Hvězdných válek*. Což je těžký úkol, když uvážíme, kolik různých tvarů a patvarů zaplnilo Lucasem stvořený vesmír.

Tajemná krabice v Lánech

I fakt, že příběhy vysněných říší vedou k jakési feudální struktuře popisované společnosti, má své vizuální důsledky. Příběhy vysněných říší jsou plné osobních soubojů, ale i široce založených konfliktů, Lucasova sága má války v názvu. Jaká ozbrojená tělesa zde nastupují proti sobě? Bitvy za osm tisíc let, máme-li věřit filmovým tvůrcům, budou připomínat střetnutí na Bílé hoře s tím rozdílem, že hlavní zbraní nebudou muškety, ale meče, pokud možno katany. Tedy samurajské meče, jaké používají elitní bojovníci v *Duně*. Ohromné čtverce vyrovnaných řad bojovníků vypadají dobře na plátně. To je základní imperativ, o nic jiného nejde a jinak to ani být nemůže. Netřeba to brát jako kritiku; bez klíše se neobejdeme. Když na plátně uvidíme kosmický křížník, musíme uslyšet hukot, to je málo platné, jinak bychom si mysleli, že se v kině pokazila aparatura.

V duchu doby je třeba si také položit otázku, do jaké míry je Villeneuveova *Duna* dostatečně woke, tedy probuzená; v roce 1950 bychom se ptali, do jaké míry je prodchnuta uvědomělostí. Pro toho, kdo woke není, je zde dobrá zpráva: ústřední postava není jednonohá lesbická černoška. Příběhem se samozřejmě táhne motiv vykořisťování planety a utlačeného národa s jednoduchou kulturou, ovšem tento motiv tvoří páteř původního Herbertova románu. Černoši zde jsou, ale v počtu zjevně nenaplnujícím nepsané, leč vymáhané kvóty, takže lze čekat námitky nebo možná i shitstorm.

Splacený dluh

O filmovém zpracování *Duny* se uvažovalo už počátkem sedmdesátých let. Do příprav se zapojili velmistři žánru výtvarné sci-fi Alejandro Jodorowsky, Chris Foss, Jean Giraud a už zmíněný H. R. Giger. Pracovalo se na scénáři a účast jako herci slíbili Orson Welles, Gloria Swansonová, David Carradine, a dokonce i Mick Jagger a Salvador Dali (měl hrát galaktického císaře za honorář 100 tisíc dolarů za minutu). Sám Frank Herbert se angažoval při shromažďování peněz, avšak mety patnácti milionů dolarů se nepodařilo dosáhnout a projekt ztroskotal.

Jodorowského tým ale vypracoval rozsáhlý materiál, který v pozdějších letech poskytl inspiraci pro *Hvězdné války* nebo pro *Terminátora*. Jisté je, že veteráni z nedosažené *Duny* pracovali na *Vetřelci*, uvedeného do kin roku 1979. Práva na *Dunu* pak získal v roce 1982 Dino De Laurentis a ten ji skutečně v roce 1984 v režii Davida Lynche realizoval. Šel do velkého rizika, obecně se mělo za to, že je film nenatočitelný. Lynchovo zpracování románu opravdu úspěch nemělo, k adekvátnímu zpracování vysněné říše Herbertovy *Duny* musela dozrát doba a filmová technika. Monumentální literární dílo je teď převedeno do adekvátní filmové podoby, přičemž nelze opomenout přínos autora hudby Hanse Zimmera. Od prvního pokusu o filmové zpracování tedy uplynulo padesát let. Stálo za to si počkat.

Ondřej Neff

Odposlechnuto

Když občas zaslechnu místo Fialova vláda fialová vláda, napadne mě, zda nejde o freudovské přechnutí, vždyť fialová je modrá a rudá dohromady. Ovšem jaký odstín vznikne přidáním zelené?

Miša

Nikomu nejde na rozum, proč prezident v karanténě nemluví s ministerskými nominanty jako všichni normální lidé videohovorem, nýbrž z průhledné krabice, což navíc den co den dokumentují bizarní fotografie z mobilu jeho mluvčího. S vysvětlením nyní přichází paralelní politologicko-konspirační komora založená po vzoru paralelní lékařské komory skupinou zkušených politologů-konspirátorů:

Je nutno se vrátit k 21. únoru tohoto roku, kdy antizemanovští spiklenci vpravili s druhou dávkou vakcíny proti covidu do prezidentovy paže Gatesovy nanočipy, verzi známou jako sérum dobroty, jež způsobuje tzv. dobroserství.

Také u prezidenta došlo k několika atakám této náказы, které se naštěstí podařilo utajit před veřejností, a tak zabránit všeobecné panice. Prezidentovi nejbližší spolupracovníci, vědomi si vážnosti situace, okamžitě zahájili sérii protiopatření. Prezidenta 14. září přemístili v rámci rekondičního pobytu do vojenské nemocnice, kde mu měly být nanočipy odstraněny infuzí preparátu Savo a per os podávanou Jarůškovou slivovicí Zemanovka.

Ataky dobroserství však po návratu do Lán pokračovaly. Po oznámení volebních výsledků se prezident začal shánět po prázdném papíru, který chtěl okamžitě podepsat a předat Petru Fialovi, aby si jména ministrů doplnil sám. Byl proto opět dopraven do ÚVN, ukázalo se však, že spiklenci jsou i mezi lékaři, kteří léčbu od počátku sabotovali.

Kritický den nastal 14. října, kdy Nejvyšší soud zveřejnil rozhodnutí o omluvě vnučce F. Peroutky. Prezident se vzápětí pokusil zmocnit mobilu kancléře Mynáře, aby se paní Kaslové omluvil osobně. Jakmile však akutní ataka dobroserství pomínila, uvědomil si vážnost situace i on sám a dožadoval se okamžité dávky léčby per os. Že dobře věděl, v jakém ohrožení v nemocnici je, dokumentuje i zašifrovaný signál předsedovi sněmovny při jeho bleskové návštěvě ještě téhož dne: „Zeit gewonnen, alles gewonnen“. R. Vondráček však signál bohužel nepochopil.

Prezidentovi nejbližší spolupracovníci okamžitě zahájili záchrannou operaci inspirovanou románem J. Verna Tajemný hrad v Karpatech a živě vypadající napodobeninou zesnulé zpěvačky Stilly. Čínská firma Huawei bleskově dopravila do Lán prezidentovu repliku téměř nerozeznatelnou od originálu i audiosoftware napodobující jeho hlas. Aby bylo zamezeno náhodnému prozrazení, byl pod záminkou pozitivního covidového testu pro rozhovory s ministerskými kandidáty nastaven režim karantény a v jeho rámci byla zhotovena i dotyčná plexibedna jako bariéra nikoli před koronaviry, nýbrž nežádoucím odhalením.

Pravý prezident byl ukryt na neznámém místě, dobře informovaný zdroj však naznačil, že pobývá v Jarůškově pánenci, kde jsou mu nanočipy řádně odstraňovány terapeutickou metodou Savo/Zemanovka až do ukončení tzv. karantény. Krabice bude poté vydražena ve prospěch konta Bariéry.

Jaroslav Veis / LN

Vilma Kadlečková: Vrstva ticha (Mycelium #6)

Minulý víkend jsem vyrazil se synkem na víkendovou vycházku a cestou jsme se stavili i v nějakých obchodech, abych ochránil další kousek úspor před inflací. V knihkupectví ležel šestý díl Mycelka – bylo to krásné překvapení.

Toto dílo by si zasloužilo, aby si referent před sepsáním recenze osvěžil předchozí části, a byl tak schopen posoudit šesté pokračování v náležitém kontextu předchozího děje. Zvlášť, když se dívám, že o páté části jsem psal téměř přesně před pěti lety a mnohé jsem již zapomněl.

Já však nejsem žádný literární kritik, nýbrž sepišovatel spotřebitelských recenzí, a tak píšu už teď, bez znovunastudování celého cyklu. Přemýšlel jsem, co bych o šesté části poznamenal, a udělám to formou nesouvislých subjektivních výkřiků.

– Pokud se mezi čtenáři nachází jiný muž s padesátkou na krku, možná mi potvrdí, že populární kultura má velice obtížný úkol, pokud se snaží tuto naši demografickou skupinu zaujmout a pobavit. Je stále více pravidlem, že knihy pro blog čtu na morálku – leží mi jich tu na polici k přečtení spousta, celé měsíce a roky. Postupně je беру, stanovím si počet stránek, kolik chci denně přelouskat, abych se vůbec dobral konce, a to přestože mě téma zajímá. S tím kontrastuje zážitek z *Mycelia*: vzal jsem ho hned a s chutí přečetl za pár dní.

– Kvality myceliálního cyklu jsem se snažil zformulovat už v předchozích svých článcích a stále platí: (a) zábavný napínavý děj scifiárny, jak žánr vyžaduje, (b) unikátní autorský tón vyprávění kombinující osudovou vážnost, psychologický ponor, (sebe)ironii a humor a (c) skvělá sada hlavních (super)hrdinů. Tyto parametry mi však pořád nepřipadaly dost výstižné pro čtenářský prožitek. Dupal jsem, co chybí, a napadlo mě něco strašlivého; třesou se mi ruce, když mi tato slova mají přejít přes klávesnici. Ale padni komu padni, nedá se svítit: *Mycelium* je neobyčejné též proto, že ke všemu zmíněnému je ten svět zalidněný báječnými *silnými ženskými hrdinkami*. Ne snad, že by byly agresivnější a fyzicky silnější než muži, jak zní aktuální přitroublá hollywoodská konvence, ale jejich osobnosti a osudy jsou literárně zajímavě podané a spoluvytváří polovinu fantazijního světa právě tak, jak je tomu v naší realitě.

– *Mycelium* je vyprávěno z pozice vypravěče, který vždy po několika stránkách střídá perspektivu určitého protagonisty, takže podstatné úseky čtenář vidí pohledem právě těchto ženských hrdinek. Takhle od boku bych možná vystřelil dojem, že právě tyto úseky z ženské perspektivy nesou často humornější a ironičtější vyznění – ale potvrzení by vyžadovalo nějaké analytické čtení, které jsem nedělal.

– Ještě bych poznačil, že ze žánrového hlediska šestý díl kulminuje hororovou scénou. Nemám horory rád a nevyznám se v nich, ale tady jsem se spíš pochechtával, takže počítám,

že konkrétně by se dalo mluvit o inspiraci splatter hororem. Třeba když se protagonistka snaží oživit kolegy, kteří jsou několik měsíců naloženi v sudech s houbovým (jakým by jiným, že!) nálevem:

Jeho tělo se hroutilo. Kůže, rozmáčená dlouhým macerováním, povolovala jako nabobtnalé těsto. Po každém kontaktu s hranou kádě zůstaly v kůži hluboké brázdy, ze kterých se valila vazká modrošedá krev; bylo to jako rozorané pole... jako stopy v mokré jarní sněhu... jako pomačkané přežralé ovoce, ze kterého odkapává hníloba a šňáva. [...]

Veškeré měkké tkáně povolovaly vlastní vahou. Pukaly a trhaly se. Na Patrickově hrudi začala prosvítat žebra, na kterých se kůže nebyla schopná dál udržet. Hrudní koš se nezadržitelně vymršťoval na povrch... zatímco to, co bývalo tělem, se pomalu sesouvalo dolů, obnažovalo další a další kosti a slévalo se do jednolitě kaše tkání a vnitřních orgánů, hromadící se dole u páteře. Kyslíková maska se sesmekla z holé lebky a pleskla do té bažiny mezi chomáče vybělených vlasů a ostrůvky trčících kostí.

Jak známo, celý seriál je již definitivně dokončen, a tedy se ví, že nás čekají ještě dvě části.

Mohlo by se zdát, že svět není moc zvědavý na východoevropské fantasy franšízy a že polský *Zaklínač* se dočkal slávy díky mnoha letům práce a mnoha shodám šťastných okolností. V každém případě se mi líbí ten potenciál, že alespoň v nějaké paralelní větvi reality by se něco obdobného třeba mohlo jednou přihodit i *Mycelium*.

První věta knihy: *Nejdůležitější věci se odehrají vskrytu, protože tím, jak zůstávají utajeny naší myslí, nad námi získávají moc.*

Poslední věta: *V tom druhém, temném světě Aš~šád... utíká.*

Jára Mikovec

Databáze knih: 95 % (z 13 hodnocení)

Goodreads: 94 % (z 10 hodnocení)

Odposlechnuto

Đábel v pekle: „A toto je jezero lávy, v němž strávíš věčnost a budeš se škvář...“

Já: „Technická poznámka: jsme pod zemí. Čili je to mag-ma.“

Đábel: „No a teď už i víme, proč jsi tady.“

Myyysa

Oceňuju, že při setkání prezidenta s Ivanem Bartošem byli oba účastníci schůzky v kvádru...

adent

Dnešní doba má jednu nepopiratelnou výhodu. U lidí, o kterých jsme si jen mysleli, že to jsou debilové, jsme zjistili, že opravdu debilové jsou.

Poslední skaut

Andy Weir: Spasitel

Už jsem se tu krátce o novém románu Andy Weira zmiňoval, teď mám knihu za sebou hotovou celou. Odpichnu se od anotace. Je totiž těžké o knize referovat, aniž bych něco prozradil, takže začnu tím, co najdete v každém inzerátu.

Ryland Grace zůstal jako jediný přeživší na zoufalé misi poslední naděje. Pokud selže, lidstvo zanikne. Je tu však drobný háček – Ryland to neví. Nedokáže si vybavit ani své jméno, natož že má nějaký úkol a jak ho asi tak splní. Všechno, co ví, je, že hodně hodně hodně dlouho spal. Že se probudil miliony kilometrů od domova. A že společnost mu dělají dvě mrtvolky. Jak se mu tak vracejí vzpomínky, dojde mu, že putuje nevelkou lodí, sestavenou všemi pozemskými vládami a vesmírnými agenturami a vrženou do hloubky vesmíru, aby odvrátila hrozbu vymření našeho druhu. A díky nečekanému spojení se mu to možná i podaří...

Kdo četl (viděl) *Maršana*, bude románem nadšený. Weirův román *Artemis* mě tolik nenadchnul: kouzlo *Maršana* (a *Spasitele*) je v masivním aparátu vědeckých a technických reálií. To najdeme v *Artemis* také, ale jaksi je to méně uvěřitelné. Sci-fi byla vždy hra na uvěření. Autor předloží určité odlišnosti od reality a tím nastaví pravidla hry, v nich pak příběh funguje. Musí to být důsledné. Neměla by být žádná vybočení v rámci autorem daných pravidel. Taková vybočení jsem v *Artemis* vycítil, ale zde ne, opravdu ne. V tomto smyslu je dokonce *Spasitel* lepší než *Maršan*: zvláště pak závěr je lidický, vygradovaný (což bych čekal) a ještě... neprozradím, abych nekazil. Tolik tedy k celkovému působení.

Pokud jde o stavbu románu, jde o mistrovské dílo.

Má dvě linie, které se vzájemně prolétají. Jedna se odehrává na palubě kosmické lodě Poslední šance – zde jsou dvě figury, Ryland Glance a Mimosťšťan zvaný Rocky, viz obrázek. Weir vybudoval věrohodnou *life form* na zcela jiných základech, než je náš systém založený na vodě a kyslíku a uhlíku. Rocky vypadá opravdu zhruba tak, jak vidíte na obrázku, není to ode mne moc velké spoilerování, tyhle obrázky létají po webu tak hustě, jako komáři na Třeboňsku v parném létě. Sledujeme vývoj komunikace mezi nimi, i to je jedna ze skvělých inovací příběhu. Tato linie je odvyprávěná v přítomném čase: je to podstatný detail, linie se hned a na první pohled odpíchne od té druhé.

Druhá linie se také vyvíjí chronologicky, tedy jde zde o vývoj v čase. Souběžně zde Weir odvypráví celý příběh objevu kosmické hrozby, stavby kosmické (galaktické) lodě – toho se týkala moje první glosa: pojal to jako naprosto autokraticky koncipovaný projekt absolutistického typu, v čele projektu ne-litostná baba vybavená veškerými pravomocemi. Tak bych si představoval funkční přístup k řešení klimatické krize – definovat projekt a realizovat ho všemi dostupnými prostředky. Pak jsou tu i lidské momenty, sestavování posádky až po samotný start mise.

Dvě prolétající se linie, to je celkem obvyklý literární přístup. Skvělý fór ale vidím právě v tom, že – cituji anotaci – *Ryland o sobě neví, netuší, kdo je, kde je a proč tam je*. To není samoučelné! On si na všechno postupně vzpomíná souběžně s tím, jak čteme druhou linii. No a čtenář postupně pochopí, proč – z hlediska příběhu – Rylanda musely provázet dvě mrtvolky. Neprozradím a nepřijdete na to, pokud si to nepřečtete. Je to ale záhada hlavolamu: k čemu autor strčí hrdinovi od začátku do dekorace dvě mrtvolky, k čemu jsou mrtvolky v příběhu, jaká je jejich funkce?

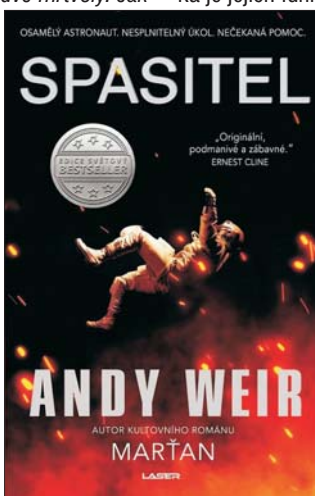
Kdepak, není v tom žádná mystika nebo horror, on je hned na začátku pietně pohřbí ve vesmíru...

Nakonec figury: Nečekejte žádný hluboký psychoponor. Ryland Grace je fakticky Mark Watney a oba jsou Kutil Tim. Oba jsou nadaní příjemným, věcným humorem. V druhé linii (příběh projektu) je množství figur, ale jsou to v podstatě jen jména a funkce, propracovaná je baba Strattová, ale zase v podstatě jen definičně – je to herdebaba schopná jít doslova přes mrtvolky. Svým způsobem komické je i to, že i jinoplanetník Rocky je zase jen Mark Watney. Ne, *Spasitel* opravdu není dušezpytný román, chválabože za to. A co bych ještě chtěl podtrhnout třemi čarami: třebaže je to napínavé, dá se říct strhující, v žádném případě to není deprimující, jak dnes bývá zvykem. Pokud jde o politickou korektnost, už v *Maršanovi* ta internacionální spolupráce ve mně budila trochu úsměv, tady je to tuplem, do Poslední šance nasadili kromě Američana ještě Číňana (= velitel lodě) a Rusku (chlastá vodu, aspoň to). A nejlepší skafandry jsou samozřejmě ruské výroby. Ale to opravdu jen na okraj. Tak je to správné, proč v knížce ohřívát kulturní a jiné války.

Úplně nakonec k překladu Michala Prokopa. Neměl jsem v ruce originál, kvituju s potěšením, že jazyk je mluvný a přirozený, kniha se skvěle čte, třebaže by se někdy zdálo, že je to manuál z matfyzu.

V originále se kniha jmenuje *Project Hail Mary*. To je překladatelský oříšek par excellence. *Hail Mary* je naše vzývání Panny Marie, co sakra s tím? Jenže v americkém fotbalu je Hail Mary pass nebo taky Hail Mary route zoufalý pokus zvrátit prohrané utkání dlouhatánským hodem míče... vyjde to? Nevýjde to? Proto Němci přeložili knihu *Der Astronaut*, ve Francii vyšla jako *Projet Dernière Chance*. Michal Prokop volil *Spasitele*, to je důmyslnější řešení než *Astronaut*. Poslední šance je název Rylandovy lodě.

Shrnu: skvělé inspirativní čtení a po úspěchu Scottem natočeného *Maršana* chystá Drew Goddard natočit i *Spasitele* s Ryanem Goslingem v hlavní roli. Moc se těším! **Ondřej Neff/neff.cz** *Andy Weir: Spasitel, vydal Laser 2021 v edici Světový bestseller v překladu Michala Prokopa, 461 stran, poctivá prodejní cena 398 Kč.*

Časem s vědou - leden

o velkých činech vědy, techniky a medicíny

Léčení pomocí prostředků přírody je známo od nepaměti. První poznatky o léčivých rostlinách asi přicházely náhodou – hladový človíček zkrátka zkoušel jíst všechno, co se dalo... Znalosti se hromadily, předávaly, třibily, až nakonec daly vzniknout starověkému léčitelství.

S rozvojem přírodovědy se lékaři, lékárníci a chemici pokoušeli bylinkářství takřikajíc zvědčtit, v tom asi první anglický lékař William Whittering, který si – inspirován jednou bylinkářkou – vzal na paškál květinu *Digitalis purpurea* (náprstník červený). Po důkladném odzkoušení na chudých pacientech, jimž bezplatně věnoval hodinu denně, ji v roce 1775 podal pacientovi se srdeční nedostatečností a významně mu ulevil.

Jiní na to šli jinak: Třeba anglický pastor Edward Stone ochutnáváním přírodnin zjistil, že vrbová kůra chutná podobně hořce jako již známý chinin. A stejně tak srážela horečky. Jeho objev však zapadl, což byl zřejmě hlavní důvod, proč aspirin nakonec vznikl v Německu.

Další šli ještě dál a snažili se z léčivých rostlin izolovat jejich účinné složky, aby je pak mohli aplikovat účinněji a hlavně kontrolovaněji, v přesně známém a reprodukovatelném množství. Mezi nimi asi první německý lékárník Friedrich Sertürner, který z tehdy populárního léku opia (používaného jako tinktura s názvem *laudanum*) v roce 1804 izoloval jeho hlavní účinnou složku. Nazval ji *morfin*, to podle řeckého boha spánku *Morphea*.

(Tady mi tane věčná otázka: Může být pravda, že na každou „svou“ nemoc nabízí příroda odpovídající lék? Exaktně odpovědět nelze, ale dá se nad tím přemýšlet. Řekl bych, že ano, za určitých podmínek. Vydeme-li z platnosti přírodního výběru, pak nemoc, pro kterou by v přírodě neexistovalo řešení, by v minulosti časem převládla a postižený druh by vymizel, což se, pokud vím, dosud nestalo. Jsou tu však dvě „ale“: Spokojí se s přírodním řešením, nelidsky pomalým a necitelným, člověk rozumný se svými nároky? (Taková „terapie přírodním výběrem“, než by zabrala, by trvala generace a stála život spousty lidí.) A za druhé: Pokrok přináší stále víc tzv. civilizačních, přírodě nevlastních chorob, najmě duševních a nádorových, a na ty může být přírodní výběr krátký.)

Dalším krokem na cestě k co nejúčinnějším léčivům byla chemická modifikace původní přírodní látky. Asi prvním a rozhodně nejznámějším příkladem je právě aspirin. Vrba je latinsky *Salix*, její účinnou látku izoloval z kůry Němec Johann Buchner roku 1828 a nazval ji salicyln. Ten o deset let později Ital Raffaele Pira chemicky zušlechtil do podoby salicylové kyseliny. V roce 1874 začala její výroba. Jenže chutnala přílišně a dráždila žaludek. Proto ji koncem století německý chemik Felix Hoffmann spojil s kyselinou octovou a získal kyselinu ace-

tylsalicylovou, která se pod názvem Aspirin a další (u nás hlavně Acylpyrin) stala nejrozšířenějším léčivem vůbec.

Nu a posledním logickým krokem na cestě k novým léčivům je jejich vymyšlení, tedy cesta od návrhu zcela nové chemické struktury k výrobě. Leč zpátky k přírodě...

Přírodních látek jsou miliony, některé ještě ani neznáme. Byla by škoda propást mezi nimi nějaký terapeutický zázrak... A tak se po celém světě pilně pátrá. Například švýcarská farmaceutická firma Sandoz (nyní Novartis) rozjela počátkem roku 1970 v Basileji velkorysý vyhledávací program, ve kterém na myších zkoušela protirakovinné a imunosupresivní účinky porůznu shromážděných vzorků. Mezi těmi se ocitla také hrst půdy odebraná koncem 60. let v jižním Norsku, která vykazovala silnou biologickou účinnost. Odpovídala za ni mikroskopická houba, která se dnes nazývá *Tolypocladium inflatum*. Napřed zaujala insekticidní aktivitou, ale 31. ledna 1972 u ní

lékař-farmakolog Hartmann F. Stähelin objevil i silnou schopnost potlačovat imunitní reakci organismu. Konkrétní účinná látka dostala název *cyklosporin A*. To se hodilo zejména pro transplantace orgánů, kde vhodné imunosupresivum dosud chybělo. (Používalo se buď ionizující záření, nebo některé chemikálie, ale obojí také významně škodilo.)

První transplantace pod cyklosporinem proběhla v březnu 1980 v Americe. Od té doby se přenosy orgánů postupně staly rutinní terapeutickou metodou.

Není nezajímavé, že koncem 70. let český entomolog Jaroslav Weiser v rámci světového programu vyhledávání přírodních prostředků proti hmyzu dostal k prozkoumání bělavou houbičku rodu *Tolypocladium*, kterou mu poslal novozélandský spolupracovník. Z ní i z druhů téhož rodu, které rostly na některých místech tehdejšího Československa, biochemik Vladimír Matĥa a chemik Alexandr Jegorov izolovali a identifikovali účinnou látku, ze které se vyklubal – cyklosporin A!

Náš farmaceutický průmysl se koncem 80. let pokusil cyklosporin vyrábět vlastní, dokonce efektivnější metodou, ale z podivných důvodů se to nepodařilo a tajný výrobní postup byl zveřejněn.

Závěrem si neodpustím povzdech, že s ničením životního prostředí klesá rozmanitost života a s ní mizí i šance nacházet užitečné přírodní látky... Dokáže je chemie nahradit?

František Houdek

Odposlechnuto

Mužský život se dělí do čtyř etap:

- 1) Věříš na Mikuláše, 2) Nevěříš na Mikuláše
- 3) Děláš Mikuláše 4) Vypadáš jako Mikuláš. Chrochtadlo

Mýtus deseti procent Třeštění letitého popularizátora 113

Americký filosof a psycholog William James je všeobecně známý jako hlavní zakladatel filosofického směru pragmatismu. Ten se, velmi zjednodušeně řečeno, nebabrá v metafyzice či ontologii a dalších aspektech nesmrtnosti chrousta, ale řeší praktické věci člověka ze subjektivního pohledu. Důležitý je tu aktivní jedinec, což je trvale a všeobecně uznávaný základ americké společnosti. A aby to neskončilo anarchií, bdí nad tím vším křesťanská morálka.

W. James se narodil 11. ledna 1842 v New Yorku, ale kvůli tomu se v dnešním Třeštění neocitl. On ale také, už jako vysoce uznávaný muž, dne 28. prosince 1906 na zasedání Americké filosofické asociace na Kolumbijské univerzitě v NY přednesl dlouhý projev nazvaný *O lidských energiích*, který potom hned v lednu 1907 vydala *Philosophical Review*, následně *Science*. Od těch dob vyšel ještě nescíslněkrát a je považován za „nejlepší záznam Jamesovy myslí“.

James byl dítětem Ameriky období „fin de siècle“ a svému lidu kápl do oty. Předložil mu úvahu optimistickou, sebevědomou, pozitivně laděnou, křesťalsky americkou ve stylu „můžeme víc, než si myslíme“. Obrazně řečeno, amerického ducha vtělil do filosofie.

Řeč obsahuje řadu cenných myšlenek, například hned na začátku o takzvaném druhém dechu:

Jakmile se setkáme s první úrovní únavy, obvykle přestaneme pracovat. Ale pokud nás nutnost přiměje pokračovat, dojde k překvapivé věci. Únava se zhoršuje až do určitého kritického bodu, kdy postupně nebo náhle zmizí a my jsme čerstvější než dříve. Evidentně jsme načali novou úroveň energie... Je tedy zřejmé, že náš organismus má uloženy energetické zásoby, které jsou většinou skryté, ale které mohou být vyvolány...

S obdivem mluví o ženách, které v síle udržet morální úroveň překonají muže... *Lidská přirozenost reagující na volání povinnosti nejeví se nikde vznešenější než v osobě těchto pokorných hrdinek rodinného života...*

Dnes daleko nejznámější myšlenka v celém projevu však zněla asi takto: *Využíváme jen malou část našich možných duševních a fyzických zdrojů.*

James vždycky hovořil o málo rozvinutém potenciálu, nikdy ho nekvantifikoval ani nevztahoval ke konkrétní části lidského těla. Necelé čtyři roky po projevu zemřel a jeho slov se chopili „odborníci“ na pozitivní myšlení, v Americe tak milované. Jedním z nich byl oblíbený autor svépomocných knih Dale Carnegie. Nu a v předmluvě k jeho bestselleru *Jak získávat přátele a působit na lidi* z roku 1936 uznávaný publicista Lowell Thomas napsal: „Profesor William James z Harvardu říká-

val, že průměrný člověk rozvíjí pouze deset procent svých latentních duševních schopností“. A co je sídlem našich duševních schopností? „Mozek,“ řekli si čtenáři.

Zrodil se vysoce nakažlivý mem, který namísto abstraktní, těžko představitelné *možnosti*, spojené s entitami jako *motivace, vůle, soustředění*, ale i *výchova, výcvik, morálka*, maluje obraz mozku líného jako Twainova Mississippi, ve kterém se devět z deseti buněk válí. Vznikl takzvaný *Mýtus deseti procent mozku*, vábivý, proto nezničitelný. K jeho upevnění mohly přispět i špatně pochopené výroky prvních výzkumníků mozku, kteří sebekriticky přiznávali, že 90 % mozku neznají. Dalším možným zdrojem zmatení mohla být laická představa o úloze gliových buněk, kterých je v mozku desetkrát víc než neuronů. (Ano, vlastní duševní činnost skutečně probíhá v neuronech, jenže gliové buňky se neflákají, ale poskytují jim nezbytnou podporu.)

Proč tedy *mýtus deseti procent* neodpovídá pravdě? Důvodů existuje hned několik, například: Růst a provoz mozkové tkáně je energeticky náročný, ona při pouhých 2 % celkové tělesné hmotnosti spotřebuje 20 % vdechaného kyslíku (čili i tělesné energie). Představa, že evoluce, skrze přírodní výběr navyklá bojovat s nouzí, by na jednu připustila takové plýtvání, je absurdní.

Navic výkonnější mozek přispívá k životaschopnosti jedince, což je rozhodující faktor přírodního výběru; jakékoliv sebemenší zvýšení výkonnosti by už existující systémy v mozku okamžitě využily ke zvýšení šance majitele mozku na přežití a reprodukci. Případná nevyužívaná část mozku by buďto odumřela, nebo by ji zabrali aktivní sousedé.

Dále: Ani stále citlivější zobrazovací metody ani elektrická stimulace různých míst neodhalují v mozku žádné klidné oblasti, naopak – dokonce i jednoduché úlohy obvykle vyžadují zapojení oblastí rozmístěných napříč téměř celým mozkem.

A konečně, i ztráta mnohem menší části mozku než 90 % vlivem úrazu nebo nemoci má skoro pokaždé neblahé důsledky. Nevíme o žádné oblasti, jejíž poškození by se u pacienta vážně neprojevovalo.

Nepochybně tedy platí, že mozek zdravých lidí v bdělém stavu funguje při řešení problémů vždycky naplno, na sto procent. Pro zvýšení výkonu jednoho systému se utlumí činnost jiných systémů, akce dalších se připojí k těm, které problém řeší.

Závěrem není na škodu připomenout jedno staré dobré pravidlo: „Pokud něco zní až příliš dobře, většinou to není pravda.“ Plnohodnotná náhražka za tvrdou a cílevědomou práci zkrátka neexistuje.

František Houdek

Tenkrát v Hollywoodu jako překvapivě jiný román

Quentin Tarantino (*1963) už formou knihy zveřejnil scénáře svých filmů *Pulp Fiction* anebo *Hanebný pancharti*. Obě publikace vyšly česky. To ale bylo spíš mechanické. Případ dalšího filmařova svazku *Tenkrát v Hollywoodu* je jiný. Jde o regulérní pokus napsat legitimní román a nedržet se místy scénáře stejnojmenného filmu.

Přibližme výsledek. Je tu fiktivní herec Rick Dalton, hrál jej Leonardo DiCaprio, ale na tom teď nezáleží, ačkoli postava je zmapována daleko podrobněji. Zvíme i to, že od mládí trpí bipolární poruchou, a střídání depresí a euforie je znak nejednoho umělce, nicméně u Ricka je tak rovnou vysvětlen pozvolný sesup jeho kariéry a úpadek od „kladáse“ v úspěšném televizním seriálu k záporákům, kteří dostávají na frak v seriálech jiných hlavních hrdinů. Ale je pravda, že Dalton sám kdysi odmítl čtvrtý ročník své úspěšné série, protože uvěřil, že se stane i hvězdou filmů. Nevyšlo to.

Nevyšlo, a jak nám řečeno, po celá šedesátá léta zůstal ve stínu Steva McQueena, který naopak zabodoval, uspěl a ze seriálů se vyhoupl do první ligy.

Na druhou stranu se v románu dostaneme k momentu, kdy Dalton říká mladší kolegyni, že padouchy nakonec ztvárňuje rád. Anebo lže? Ta mladá dáma totiž řekne: „To i Charles Laughton tvrdil, že hraje padouchy nejradši.“ A náš Dalton si nekorektně pomyslí: *To je to-mu homosexuáloví podobné.*

Druhým hlavním hrdinou Tarantinova letošního románu je Daltonův dublér, kaskadér a „holka pro všechno“ Cliff Booth (příjmení Lincolnova vraha), ztvárněný ve filmu Bradem Pittem. Oproti snímku šokování zjistíme, že tento válečný hrdina zabil do roku 1945 šestnáct mužů nožem (většinou Italů a Japonců), načež jako – neodhalený – sériový vrah pokračoval v podobné činnosti taky po válce, kdy zavraždil ještě čtyři lidi včetně vlastní manželky. Trochu se, pravda, zdá, že si všechny oběti smrt vykoledovaly. Zasloužily. Zvlášť bastard, který Cliffa, jemuž dlužil nějaké prachy, předsvědčil, aby spolu „šli“ do nelegálních psích zápasů. Ano, sice to klaplo a vydělali hodně peněz, ale lačný majitel psa nechtěl přestat a poslední zápas hodlal poprvé vsadit PROTI jejich úspěšnému pejskovi. Jasně bylo, že nebohé zvíře podlehne. Cliff kumpánovi v afektu zlomil vaz a další postup amerického válečného hrdiny bez traumatu (má dvě medaile za chrabrost) je líčen na straně 72: „Ke rvačce došlo zhruba v pět odpoledne. Do dvou do rána se Cliff vedle Busterovy mrtvoly díval na televizi. Pak kino dohrálo a Cliff nacpal tělo do kufru auta. Psa usadil na sedadlo spolujezdcе, odjel do Cromptonu a nechal auto na ulici s klíčky zastrčenými za stínítkem. Až do svítání pochoďoval i se psem co nejdlá, a když vyšlo slunce, společně usedli do autobusu domů.“

Oproti filmu je v knize i daleko bizarněji zachycena „náhodná“ smrt Cliffovy manželky. Harpuna, jejíž spoušť stiskl, když

naň dáma ječela, jak už měla opilá ve zvyku, dotyčnou přepůlil! Cliff pozdě lituje, části těla spojí a na člunu je šest hodin drží u sebe. Manželé celý čas hovoří jako nikdy předtím a najdou je co „tokající hrdličky“. Zasažená se ale **rozpadne**, když ji Cliff podá pobřežní hlídce. Protože mu nelze dokázat, že nešlo o nešťastnou náhodu, vyvážne. Jeho pověst „a ono mu to prošlo“ jej pak už předchází všude.

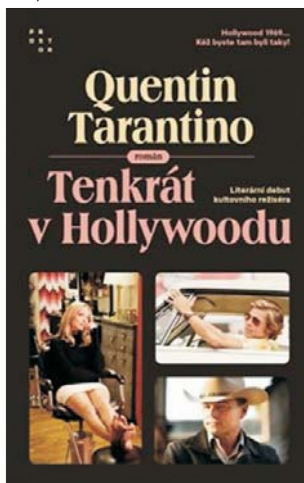
Snad si v té souvislosti vzpomenete na filmové Cliffovo utkání s Bruce Leem. I v knize na souboj dojde, ale Leemu vidíme do hlavy a zdá se, že mu to myslí zatroleně dobře. Okamžitě pochopí, že má proti sobě zabijáka. Také Cliffovi ovšem čteme v mozku a Cliff věří, že Brucea ještě potká – a pomstí se. Ne, nelze nevzpomenout na následnou, záhadami opředenou Leeovu smrt; nicméně Tarantino netvrdí, že i ji bude mít na svědomí Cliff. Jen to naznačí.

Oproti tomu je například víc než jasné, že Cliff dodal plnou láhev alkoholu starému, slavnému herci, s kterým se náhodou potkal při natáčení ve Španělsku. Ten starý muž a alkoholik byl následkem toho nazítří vyhozen – a Cliff opět zůstal nevpátrán. Kdyby se přitom podobná věc „proflákla“, odbory let šedesátých by s ním pěkně zametly. A jak přísné byly a co vyžadovaly, kniha zatroleně zdůrazňuje.

Ve známém Actor's Studiu v New Yorku se herci učí také tím způsobem, že zvažují jiné varianty vývoje událostí v roli anebo následky opačných rozhodnutí svých postav. Tarantino metodu zmiňuje a „mapuje“ pro změnu životy figur svých. Obdobně tomu – a jak už radil Stanislavskij. Dokonce tak vykreslí (dalšího) pachatele série vražd – mstitele své vlastní matky – a ještě štěstí, že je chlapík pouze postavou jednoho z fiktivních příběhů, v nichž si Dalton vydělává na živobytí.

Tento fiktivní příběh je nicméně v knize vrstvou rovnocennou s vlastní rovinou románu a odráží některé její momenty. Tarantino tak „vloží“ do knihy druhou knihu, a to ryzí western. S shakespeareovskou zápletkou. Příběh o dvou ztracených synech, z nichž jeden otce nenávidí (ani se mu nedivíme) a po zmíněné sérii vražd (likvidoval členy poroty, kteří neprávem osvobodili vraha jeho matky) chce skolit i tatínka, bohatého farmáře Divokého západu. Ten je ale ohrožován bandou vedenou desperátem, jehož hraje právě Dalton, a netuší, že ztracený syn už zavraždil na straně šéfa té tlupy. Oba syny si pozve. Zachrání-li jej, odmění je prý třetinami svého panství. Tak se mstitel musí rozhodnout. Dá přednost otcem zajištěné budoucnosti, anebo minulosti a mstě za matku? – A je tu ještě farmářova dcera, kterou na farmě zbožňují. Symbol nevinosti. Ji vůdce bandy unese, žádá výkupné.

Děvče hraje osmiletá, přemoudřelá herečka inspirovaná Jodie Fosterovou, nicméně Tarantino nastíní její fiktivní budoucnost vč. role v jeho vlastním, fiktivním filmu. A finále knihy?

Podstatně se liší od závěru filmu a sledujeme půlnoční telefonní hovor onoho děvčete a Daltona. Dívka jej vyzve, aby si s ní opakoval roli, kterou díky tomu následujícího dne zvládnou. Děvče tak zachrání jednu kariéru. Ve filmu tomu tak nebylo a takřka se tam zdá, že kariéru zachrání Daltonovo setkání s Romanem Polanskim a jeho paní, která – oproti realitě – přežije vražedný útok; banda hippies totiž omylem napadne Daltonův dům, kde je vrah Cliff, a je zlikvidována. I knihou to sice je zmíněno, avšak letmo a v první třetině. Událost navíc není v souvztažnosti s přežitím Sharon Tate a kniha neříká, zda přežila. Umřela, jak známo, těhotná, zatímco její manžel byl v Evropě, avšak Quentinův film stvořil fiktivní, paralelní linii historie (podobně jako se to stalo v *Hanebných panchartech*, kde je zabit i sám Hitler) a v této linii dáma zdrogovaným vrahům unikne.

Charlie Manson umřel ve vězení teprve nedávno, strašlivou smrt paní Polanské podle všeho zosnoval a v románu je srovnán právě s Bruce Leem. Tomu nechybělo ke kariéře hvězdy nic, Mansonovi fousek. Vždyť napsal i píseň na album *Beach Boys 20/20*. Ale bubeník té kapely Mansona zapudil poté, co vidal, v jaké se plácá společnosti.

Koncem let šedesátých vznikla celá Mansonova „rodina“, kterou na sebe nabídl skrze své neuvěřitelné charisma, a dokonce Cliff Booth cítí respekt k muži, který nejen přiměje k útěku z domova nezletilou, ale – po několika dnech – zpracuje i jejího otce, takže ten chce také do „rodiny“.

Tarantino studoval Mansonův případ a detailně líčí, na čem mužova kariéra zhasla. I když je tento hudebník připraven, producent nepřijede, jak slíbil (str. 150): „Ten den z Mansona hudba měla prýštit jako panenský pramen. Všechno, co vytvořil, mu hrálo do noty. Nehrozilo, že by něco pokazil. Dokonale splynul se svým talentem, se svou múzou, s Bohem. Jenže Terry nepřišel. A to, že nepřišel, nejenže udělalo Mansonovi čáru přes kreativitu rozpočet a ranilo ho do hloubi srdce, ale navíc ho to shodilo u jeho věrných.“

Co hůře, když pak žádá dalšího producenta o novou adresu producenta původního, slyší lež: „Nevím, kde bydlí.“ A tak Manson mohl být povolán, ale nestal se vyvoleným. Tarantino ovšem studuje celý jeho profil a charakter a nelze říct, že soucítě. Román totiž jednoznačně cílí proti „hipíkům“, kteří krásná šedesátá... „zničili“. A neváhá mezi hipíky řadit i Michala Douglase.

Z další reálné figury, pánského kadeříka Jaye Sebringa, Quentin žertem stvořil jakéhosi druhého Woostera z povídek a románů P. G. Woodehouse, a jak se ví, tento holič byl milencem Sharon Tate, než se seznámila s Polanskim, a žil pak s nimi v domě i po tomto seznámení.

Z Tarantinovy knihy nevystává ani stín podezření, že by snad Polanski svou ženu, ano, nechal zavraždit, ale líčeny jsou věrohodně jejich spory. Sama k Romanovi hoří obdivem a koupí mu dokonce Hardyho román „*Tess*“, který on později (už po její smrti) zfilmuje.

Ale Tarantino nestaví Polanského do centra a konstatuje jen, že ten producent, který dal Romanovi číst Levinův román *Rosemary má děťátko*, udělal obchod století. „Schwartz učinil

jedno z nejlepších rozhodnutí osvětleného producenta v dějinách filmu.“

Totální ateista Roman Polanski totiž natočil podle knihy geniální film a Tarantino kupříkladu připomene jistý záběr skrz dveře, při kterém všichni diváci bezděky dají hlavy stranou. Tarantino se však mylí, když tvrdí, že film překonal původní „novelu“. A mylí se i v tom, že v Levinově románu lze ještě příběh chápat jenom nadpřirozeně. Není tomu tak. Už kniha může být chápána jako líčení hrdinčina těhotenského stresu a halucinací.

Prostřednictvím Cliffova vnímání přesto Tarantino klade Polanského až nad Hitchcocka, jemuž šlo vždy jen o zábavu. Svou knihou ovšem zachytil něco úžasnějšího. Lidskost a přátelskost styků mezi herci šedesátých let. Svět „vsi“ Hollywood včetně její topografie. A vše dokázal poskládat do jediného dne. Ty ještě noblesní časy.

Podle nepsaného zákona chodili herci takřka rituálně děkovat za účast starším kolegům, kteří kdysi byli slavní, a v seriálech pro televizi kariéru končili. Jistě, náměty řečí těch lidí, když spolu popíjejí, mohou intelektuálovi připadat chabé; ale světu pop-kultury odpovídají. Taky tehdejší realitě. Leitmotivem je historka o tom, že Dalton „takřka“ hrál místo McQueena ve *Velkém útěku*. Až v závěru Rick Dalton sofistikovaně vysvětlí, kolikanásobně nepravděpodobné bylo v realu získání té role.

Jen občas Tarantino text pop-kulturními odkazy přetěžuje. A nejde jen o filmy, ale taky o písně. Znějí filmem, vlastně i knihou, a třeba Tateové se prý – jako chlapi – víc líbili členové skupiny Monkees než Beatles. Na druhé straně herci odsuzují obsazování zpěváků do filmů, jak to vidají u stárnoucího Johna Waynea, kde koncem kariéry vystupovali ve westernech právě zpěváci, z nichž leda „špagefák“ Dean Martin uměl jakž takž podat herecký výkon.

Tarantinovu knihu lze na některých místech charakterizovat i jako non fiction. A beletrizované vzpomínky na šedesátky. Ač je nezažil! Opakovaně ale třeba cituje knihu *Nekonečná dálnice*, tj. paměti Davida Carradina.

Moudrý hollywoodský producent Schwartz (jehož hrál Al Pacino) nás pak mimo jiné informuje o tom, jak zajistil Lexi Barkerovi pokračování kariéry v Evropě po boku Pierra Brice: hovoří o Karlu Mayovi a šesti filmech s Old Shatterhandem, co Barkera proslavily.

Vtipnější figurou je ovšem přehnaně intelektuální režisér-znalec Shakespeara, jenž nutí Daltona, aby si na klíně s holčičkou-rukojmím představoval, že je „zlý Hamlet“.

Jen se soucitem hovoří Tarantinovi hrdinové o režiséru Cukorovi, který homosexuálně cítil a vybíral si tak herce, avšak sex patrně provozoval sám. V původním filmu bylo místo možno uvažovat o tom, zda vlastně není gay také Cliff, avšak to kniha jednoznačně popře a dočkáme se i Cliffova seznámení s profesí pasáků – v Paříži. Z tehdejší Ameriky nic podobného neznal, nechápal princip věci. Pochopí. A následuje srovnání přístupu pařížského pasáka s přístupem Mansonovým k jeho „rodině“. Zde i jinde kniha obsahuje eroticky ne snad odvážné, určité ale na nic si nehrající odstavce.

Cliff totiž je nejen sériový vrah, ale také extrémní sériový sexuální predátor.

Řada rozdílů mezi románem a filmem je dlouhá a třeba to, jak Rick Dalton zkazí záběr, je na plátně poměrně důležitý moment; v knize je to zmíněno mimochodem a příběh, který záběr zachycuje, je dovyprávěn nepřerušeně.

Zajímavou částí je vyličení slavného Spahnova ranče, kde žila „rodina“, onoho místa se starými filmovými kulisami. Sledujeme tak vztah osmdesátiletého a takřka slepého pana Spahna s mladičkou dívkou. Mansonově komunitě to zajišťuje pobyt v prostorách ranče.

Ale zatímco ve filmu mi připomínala sekvence na ranči horor, zde vyzní jinak.

A co ještě víc? Mihně se řádka o Dylanovi, který ale „vždy býval nedostupný“, a najdeme také náhled na momenty, kdy se Sharon Tate vydává z Dallasu stopem dobyt Hollywood. „Nemožné se stalo skutkem“ a brzy hrála po boku „samotného“ Tony Curtise.

O filmech se nicméně dovídáme nejvíc skrz Cliffa. Má překvapivě vyvinutá čidla na jejich kvalitu a mj. odhalí, že se mu líbí spíš některé evropské a Kurosawovy filmy, přičemž Tarantino neváhá „vpálit“ do textu tabulku pěti nejoblíbenějších filmů od Akira. Svou i Cliffovu. „Nebyl umělec, zato měl fantastický talent pro uměleckou stavbu dramatu i pokleslých žánrů.“

Oproti tomu Cliff nechápe Truffautu. Film *Nikdo mě nemá rád* neuzná, protože přehnaně adoruje Balzaca, a v *Jules a Jim* mu vadí chování hrdinky.

Druhou pointou knihy je Daltonovo opětovné setkání s – už slavným – McQueenem. Tomu druhořadý herec hrdě nedá znát, že by se mu nevedlo dobře, a Steve slíbí, že se „staví“. Dalton však ví, že jej vidí naposled. Stejně jako Mansonův producent se bohatý herec už nikdy neozve.

Není mnoho slavných režisérů, kteří by současně i psali tak dobře jako Quentin Tarantino. Ten, pravda, tvrdí, že na této knize pracoval „nějakých pět let“. Ať je to pravda nebo ne, výsledek zůstal působivý. A jen cosi naznačuje, že možná nedořekl vše záměrně a počítá tajně s druhým dílem... Jen malá část jím zmiňovaných filmových děl je fikcí a kniha funguje jako učebnice historie. Zábavná, čtivá, názorná. Zavádí nás dokonce do (skutečného) podniku, kde jsou v „píjáčké Dvoraně slávy“ oslaveni veškerí hollywoodští alkoholici. Buster Keaton, Richard Burton, Richard Harris atd.

„Když člověk s morálními zásadami bojuje s ničemou,“ píše Tarantino ve svém románu, „ničema má zpočátku vždy navrch. Člověk se zásadami totiž některé praktiky ze zásady odmítá, zatímco ničemovi je všechno jedno a nic mu není svaté. Tak to funguje, dokud ničema nezatláčí člověka se zásadami přes hranici, za kterou přestávají zásady fungovat. Na tomto principu pak stojí většina antických tragédií, polovina anglického dramatu a tři čtvrtiny americké kinematografie.“

Ivo Fencel

Knihu vydanou letos v New Yorku přeložil Rani Tolimat. Má 368 stran a na jednom místě využila i českou verzi anglicky zpívaného songu, jak ji parafrázuje pro Michala Tučného textař Mirek Černý: Chtěl bych být medvídkem.

Porotci 40. ročníku CKČ

Porotce	SFK	Kategorie
Belzová Andrea	RUR	MI KR DL NO
Bojničan Richard		MI KR DL NO
Černoušek Josef		MI KR DL NO
Čillíková Silvia		DL
Daněk Ladislav		MI KR DL NO
Drapáčová Zdeňka		MI KR DL NO
Dvořák Antonín		MI KR DL NO
Dvořáková Adriana		MI KR DL NO
Dvořáková Miroslava	2016 CKČ	MI KR DL NO
Fedáková Martina		MI KR NO
Fuceková Blanka	KLF Ostrava	MI KR DL NO
Girovský Jozef		MI KR DL
Halaganová Kristína		KR
Hanuš Petr		DL
Hloušek Jan		MI KR DL
Hohenberger Martina		MI KR
Hokeš Mirek	SF&F Workshop	MI KR DL
Houser Pavel		MI KR
Jíra Roman		MI KR DL
Kirilenko Ladislav		DL
Knězková Tereza		MI KR DL NO
Kobaba Radovan		MI
Koutný Martin	Třesk	KR DL NO
Kresta Roman		NO
Kučová Stanislava		MI DL
Lojka Miroslav		NO
Lojková Lea		MI KR DL NO
Madala Roman		MI KR DL NO
Málek Jiří	Pochmurná neděle	MI KR
Moravec Zbyněk		MI KR
Mrázková Lucie		KR
Němec Vladimír	SF&F Workshop	KR
Niczky Egon	451 F	MI NO
Spousta Robert	NYX	MI KR DL NO
Šefčík Ondřej		MI NO
Šimůnek Jan	Conan Society	MI
Štůračová Zdena		MI KR NO
Šusta Richard		NO
Talašová Michaela		MI KR
Tomšů Radmila		MI KR DL
Vágnerová Kateřina		MI
Vaňková Jana		MI KR DL
Vondráčková Dagmar		MI
Záborský Lubomír	Andromeda	MI KR DL NO
Žondrová Eva		MI KR NO

Všem porotcům děkujeme.

CKČ

Odposlechnuto– NÁVOD NA VÁNOČNÍ POHODU

Zabalte pár prázdných papírových krabic do vánočního papíru. Položte je ke krbu a pokaždé, když vás děti vytočí, vhod'te jednu bez vysvětlení do ohně.

Aether

Sci-fi klub ANDROMEDA Plzeň vyhlašuje 33. ročník literární soutěže O Stříbřitělesklý halmochron

Soutěžní podmínky:

- Zaslání povídky musí být v žánru sci-fi, upřednostňujeme zejména povídky na téma cestování časem.
- Musí jít zásadně o dosud nepublikované povídky v českém nebo slovenském jazyce.
- Rozsah povídky je omezen na 40 normostran.
- Každý autor může zaslat do soutěže maximálně tři povídky.
- Soutěž je NEANONYMNÍ – tzn. příspěvky musí mít v hlavičce jméno autora či alias, pod kterým budou uváděny.
- Texty musí být napsané v běžném textovém editoru (ve formátu *.doc, *.docx, *.odt, *.txt apod.) Soubory by neměly obsahovat viry známého či neznámého původu.
- NEZAPOMÍNEJTE UVÉST ZPÁTEČNÍ POŠTOVNÍ ADRESU!
- SFK ANDROMEDA si vyhrazuje právo na uveřejnění povídek ve sborníku soutěžních prací.
- Prosíme autory, kteří nesouhlasí se zveřejněním svého příspěvku na Internetu, nechť nás na to laskavě upozorní.
- Uzávěrka soutěže je dne 30. dubna 2022.
- Vyhlášení výsledků proběhne během září 2022.
- Ocenění autoři obdrží pamětní diplom a tištěný sborník oceněných prací, vítěz se stane držitelem funkčního modelu Halmochronu. Všichni účastníci soutěže obdrží elektronickou verzi sborníku se všemi soutěžními povídkami.
- Soutěžní příspěvky zasílejte výhradně v elektronické podobě na e-mailovou adresu: endymion@email.cz, nebo na adresu: Petr Kaufner; Kralovická 41; 323 32 PLZEŇ, kde získáte i další informace.
- Pořadatel se zavazuje, že osobní údaje účastníků soutěže neposkytnou žádné třetí osobě a využijí je pouze pro komunikaci s autory prací.

Petr Kaufner

Nuda v Brně nebývá

Od října do prosince 2021 proběhl (s více než ročním odkladem) v brněnském kině Scala projekt studentského kina s názvem KOSMOS – Cyklus východoevropského sci-fi filmu. Celkem zahrnuje osm promítacích večerů vč. účasti zajímavých hostů. K vidění byly: Ikarie XB 1 (ČSSR, 1962), Terč (Rusko, 2011), Krátké filmy Václava Mergla a Jiřího Trnky (Laokoön, Krabi, Mikrob aj.), Vynález zkázy (ČSSR, 1958), Konec srpna v hotelu Ozon (ČSSR, 1966), Vlčí bouda (ČSSR, 1986), Aelita (SSSR, 1924) s živou hudbou kapely Šamanovo zboží, Kosmo (Česko, 2016), seriálový maraton.

Studentské kino je realizováno v rámci projektové výuky předmětu FAVp009 (Provoz kina) na Ústavu filmu a audiovizuální kultury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Co a kam v roce 2022

- 25.–27. 2. Vítězný únor
- 11.–13. 3. Fénixcon (náhradní)
- 7.–10. 4. Eurocon Luxembourg
- 22.–24. 4. Comic-Con Prague 22
- 30. 4. Uzávěrka Halmochronu
- 3.–5. 6. Dementcon
- 21.–23. 10. Dementcon II
- 15. 10. Bilcon
- ?? 12. Fénixcon (pravý)

NON FICTION

Stanislav Komárek

Živočichopis doby

aneb Komárkova abeceda

Také jste si všimli, že když o otázkách veřejného zájmu hovoří i v nějaké přírodní vědě vzdělaný intelektuál, pak neplácá tak často kraviny, jako když o tomtéž mluví kulturní antropolog nebo absolvent genderových studií? Stanislav Komárek je dle mého názoru demonstrací této teze, u něhož mají jeho výstupy navíc i prediktivní hodnotu, bohužel často právě ty varovné.

Nedávno jsem si se zpožděním pořídil jeho souborné vydání novinových sloupků a dalších publicistických textů, tentokrát z let 2012–14. Týká se mnoha aspektů života společnosti, která je dnes sice nejbezpečnější a nejpohodlnější, co kdy byla, ale tato idyla je poměrně velmi křehká a může se přes noc neočekávaně zhatit. Třeba už před deseti roky (delší formou) napsal:

Ibn Rušd inspiroval vznik takzvaného učení o dvojí pravdě – jedna z nich, zjištěná zkušeností a kritickým přemýšlením, je pravdou vědců a filozofů, a druhá, vyplývající z božského zjevení obsaženého v Písmu, je pravdou teologů. Obě z nich existují nezávisle vedle sebe, ač jsou někdy v příkrém rozporu. Je pozoruhodné, že takovéto učení, se v posledních dekadách začalo zase znovu vynořovat. Pouze božské zjevení bylo nahrazeno „politickou korektností“, naukou o světě nikoli jaký je, ale jaký by měl být. Týká se to zejména věcí lidských, ale oblast, kterou „politická korektnost“ potřejuje, se neustále rozrůstá a zvolna metastazuje... Problémy se nechávají mlčky vyhnívat, ač o nich každý trafikant ví, stejně jako u nás před třiceti lety. „Politická korektnost“ a ji doprovázející fenomény jsou hrotem otevřené diskuse, z níž západní kultura po léta čerpala svou sílu a odvahu. Ta ji

dnes opouští a Západ se dostává do stagnace, nejprve myšlenkové a potom i ekonomické. Středověk byl na stagnaci = stabilitu zvyklý, my jsme si laťku nastavili jinak a teď se marně pokoušíme o vzkok... Je dvojí pravda opravdu tím, co nás spasí?

Stanislav Komárek: *Živočichopis doby aneb Komárkova abeceda, Spisy Stanislava Komárka, Academia, 2015, 204 str., 250 Kč*

